

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 39-40 (2003)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 39-40 (2003)

Εγκαταστάσεις ελαιοτριβείου αγροικίας
ρωμαϊκών χρόνων στις ακτές του Αμβρακικού
κόλπου

Αγγέλικα Ντούζουγλη

doi: [10.12681/prch.28978](https://doi.org/10.12681/prch.28978)

Copyright © 2022, Αγγέλικα Ντούζουγλη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ντούζουγλη Α. (2022). Εγκαταστάσεις ελαιοτριβείου αγροικίας ρωμαϊκών χρόνων στις ακτές του Αμβρακικού κόλπου. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (39-40), 5–34. <https://doi.org/10.12681/prch.28978>

Εγκαταστάσεις ελαιοτριβείου αγροικίας ρωμαϊκών χρόνων στις ακτές του Αμβρακικού κόλπου

Δρ. Αγγέλικας Ντούζουγλη
Αρχαιολόγου της ΙΒ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Σε μικρή απόσταση από τις λιμνοθάλασσες Ροδιά και Τσουκαλιό του Αμβρακικού κόλπου (πίν. 1), βορειοανατολικά της κοινότητας Στρογγυλής του Ν. Άρτας, στους πρόποδες του όρους Μαυροβούνι ή Βίγλα, υψώνεται ο λόφος Ποδαρούλι. Πάνω στο λόφο και χαμηλότερα, στο βαθύπεδο, διατηρούνται διάσπαρτα αρχαία λείψανα. Στη θέση "Αραπόσπιτο" (εικ. 1) σώζονται ερείπια ενός ορθογωνίου κτιρίου-πύργου. Η τοιχοποιία του οικοδομήματος από ορθογώνιους και πολυγωνικούς λίθους, σε συνδυασμό με τα μελαμβαφή όστρακα, που συγκεντρώθηκαν από τον παρακείμενο αγρό, χρονολογούν το οικοδόμημα στα τέλη των κλασικών και στις αρχές των ελληνιστικών χρόνων. Η πλειονότητα των ερειπίων, που χρονολογούνται στους ρωμαϊκούς χρόνους, επικεντρώνεται πάνω στο λόφο Ποδαρούλι. Πρόκειται για τα κατάλοιπα ενός εκτεταμένου συγκροτήματος αγροικίας (*villa rustica*), με τα ενδιαίματα των χρηστών της, αποθήκες, ένα οκταγωνικό οικοδόμημα με διάφορα προσκτίσματα και εγκαταστάσεις ελαιοτριβείου (πίν. 2). Τα ερείπια ήταν γνωστά στη βιβλιογραφία ήδη από τη δεκαετία του '30 (εικ. 2), ο εντοπισμός όμως τμημάτων επιφανειακών ψηφιδωτών δαπέδων σε κατάσταση διάλυσης, στο βόρειο τμήμα του συγκροτήματος (εικ. 3), κατά το 1992, μας οδήγησε στην άμεση ανάθεση εργασιών στερέωσης των ψηφιδωτών (εικ. 4) και στη διενέργεια αρχαιολογικών ανασκαφών, κατά τα έτη 1993 και 1994, οι οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί εξαιτίας της έλλειψης κονδυλίων. Οι έρευνες πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του Κοινοτικού Προγράμματος Leader χά-

ρη στην αμέριστη συμπαράσταση του φιλόρχαιου πρώην Προέδρου της κοινότητας Στρογγυλής, κ. Μπότσαρη.

Οι αρχαιολογικές έρευνες απεκάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος του κυρίως οικοδομήματος. Με βάση τη διαρρύθμιση των δωματίων, η αγρέπαυλη αποτελείται από δύο πτέρυγες: τη νότια, κύρια πτέρυγα της κατοικίας, και τη βόρεια πτέρυγα με τους βοηθητικούς χώρους.

Από τη νότια, κύρια πτέρυγα της αγρέπαυλης, ήρθαν στο φως δέκα χώροι ή δωμάτια. τα δωμάτια διατάσσονται σε σχήμα Πι, γύρω από το επίμηκες δωμάτιο 8, στο νότιο τοίχο του οποίου βρίσκεται και η κεντρική είσοδος της αγρέπαυλης. Η είσοδος, λόγω του πλάτους της, πρέπει να έφερε πολύθυρο. Η βασική λειτουργία του δωματίου 8 είναι η εξασφάλιση της επικοινωνίας με τα κύρια δωμάτια της πτέρυγας και γι' αυτό το λόγο χαρακτηρίζεται ως προθάλαμος.

Στα διάφορα δωμάτια της πτέρυγας αυτής βρέθηκαν ψηφιδωτά δάπεδα σε διάφορα επίπεδα διατήρησης, άλλοτε μετακινημένα από την αρχική τους θέση και πρόχειρα επανατοποθετημένα, όπως στο δωμάτιο 1 (εικ. 5), και άλλοτε αποσπασματικά σωζόμενα κατά χώραν, όπως στα δωμάτια 12, 13 και 7 (εικ. 6-8).

Το πιο περίτεχνο ψηφιδωτό δάπεδο βρέθηκε στο δωμάτιο 13 (εικ. 9). Τη βάση των τοίχων περιτρέχει μία ζώνη από ρόμβους και ακολουθεί μία ζώνη με οδοντωτό κόσμημα, πλαισιωμένο από δύο μονόχρωμες ταινίες. Η επόμενη ζώνη φέρει ως διακοσμητικό θέμα σύνθετο πλοχμό, πλαισιωμένο εσωτερικά με οδοντωτό κόσμημα. Το κεντρικό διακοσμητικό θέμα συνίσταται από έναν εγγεγραμμένο κύκλο, μέσα στον οποίο εγγράφεται ρόμβος και στο ρόμβο τετράγωνο. τα κενά της σύνθεσης πληρούνται με σχηματοποιημένα αγγεία και φυτικά κοσμήματα (εικ. 10-11).

Σημαντικός χώρος, για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας των δωματίων της κύριας πτέρυγας, με τη βόρεια πτέρυγα των δευτερευόντων-βοηθητικών χώρων, είναι ο διάδρομος 3, στον οποίο η πρόσβαση γίνεται από το δωμάτιο 8. Στο ΝΔ τοίχο του διαδρόμου 3 βρέθηκε κατά χώραν λίθινο μονολιθικό κατώφλι (εικ. 12), χωρίς τόρμους για τη στερέωση θυρώματος. Από αυτό το γεγονός συμπεραίνουμε ότι ο διάδρομος ήταν ανοικτός προς τον προθάλαμο (δωμάτιο 8).

Στη βόρεια πτέρυγα, εκατέρωθεν επιμήκους αιθρίου, βρίσκονταν διάφοροι βοηθητικοί χώροι.

Στη δυτική γωνία του αιθρίου υπήρχε ένα κλιμακοστάσιο, από το οποίο σώνονται τρεις αναβαθμοί, κτισμένοι με χυτή τοιχοποιία και επένδυση από οπτόπλινθους κατά το σύστημα *opus testaceum*. Το κλιμακοστάσιο οδηγούσε στον δεύτερο όροφο της αγροικίας.

Η κυρίως κατοικία, όπως αναφέρθηκε, πλαισιώνεται νότια-νοτιοδυτικά από ένα οκταγωνικό οικοδόμημα με προσκτίσματα-(βαλανείο) και από εγκαταστάσεις ελαιοτριβείου (πίν. 3).

Πυρήνας του πρώτου συγκροτήματος είναι ένα οκταγωνικό κτίριο. Οι έξι από τις οκτώ πλευρές του οικοδομήματος φέρουν ανοίγματα εισόδου, που σώζουν στην πλειονότητά τους παραστάδες από γκριζωπό ασβεστόλιθο. Ο οκταγωνικός χώρος είχε θολωτή στέγαση της οποίας σώζεται τμήμα στο ΒΔ τοίχο. Ο θόλος είναι κατασκευασμένος από χυτή τοιχοποιία με εσωτερικές νευρώσεις. Ανατολικά του οκταγωνικού οικοδομήματος εκτείνεται τετράπλευρος καμαροσκέπαστος χώρος. Από την αποκάλυψη τμημάτων τοιχοποιιών στα νότια του οκταγώνου, συμπεραίνουμε την ύπαρξη και άλλων χώρων (εικ. 13-15).

Η ολοκλήρωση της ανασκαφής αυτού του οικοδομήματος, ασφαλώς, θα προσθέσει νέα στοιχεία ως προς την κάτοψή του, τις διάφορες οικοδομικές φάσεις του και τη χρήση του.

Δυτικά του οκταγώνου και νότια του κυρίως οικοδομήματος της αγροικίας, εκτεταμένη αποψίλωση έφερε στο φως επιφανειακά ευρήματα (πίν. 4), τα οποία τεκμηριώνουν τη λειτουργία του χώρου ως ελαιοτριβείου (εικ. 16-21). Συγκεκριμένα, βρέθηκαν κατά χώραν τρεις επίπεδες λίθινες κατασκευές, με περιμετρική αύλακα και προχοή και τρεις μεγάλες λίθινες λεκάνες, με κεντρικό συμφυή κιονίσκο. Αν και η ανασκαφική έρευνα δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, θεωρούμε χρήσιμες ορισμένες πρώτες παρατηρήσεις γύρω από το σημαντικό αυτό εύρημα.

Οι τρεις μεγάλες λεκάνες (πίν. 5) αποτελούν τριβεία για τη σύνθλιψη του ελαιοκάρπου και αποδίδουν ως κατασκευές, με τον καλύτερο τρόπο, την περιγραφή που μας διέσωσε ο Λατίνος συγγραφέας Κάτων. Η λατινική ονομασία του ελαιοτριβείου αυτού είναι *Trapetum* (τραπητής ή τραπητός ή τραπητόν στα ελληνικά) και αποτελείται από τα εξής μέρη: Από μία χαρακτηριστική εσωτερική κοιλότητα – δεξαμενή – για τη σύνθλιψη του ελαιοκάρπου (*mortarium*) (εικ. 22), ένα σύμφυτο κιονίσκο στο κέντρο (*miliarium*) και χαμηλό περιχέιλωμα (*labrum*). Στο εσωτερικό του τριβείου δύο λίθινοι φακοειδείς

μυλόλιθοι (orbes), διάτρητοι στο κέντρο και προσαρμοσμένοι με οριζόντιο ξύλινο μοχλό, περιστρέφονταν με τη δύναμη εργατικών χεριών ή ζώων πέριξ του κιονίσκου, συνθλίβοντας τους καρπούς της ελιάς. Παρόμοια ελαιοτριβεία έχουν βρεθεί σε ολόκληρο το Μεσογειακό κόσμο. Στον ελλαδικό χώρο τα πρωιμότερα χρονολογούνται στον 4^ο π.Χ. αιώνα. Τα ελαιοτριβεία της Στρογγυλής είναι κατασκευασμένα από σκληρό ντόπιο ασβεστόλιθο. Τα καλύτερα τριβεία και μυλόλιθοι των χρόνων της ρωμαϊοκρατίας ήταν κατασκευασμένα από βασάλτη, από λατομεία της περιοχής της Πομπηίας, το εμπόριο των οποίων εκτείνονταν σε ολόκληρη την Ιταλία. Εθεωρούντο όμως ακριβά για περιοχές εκτός Ιταλίας, λόγω του κόστους της μεταφοράς.

Μόνο ένας μυλόλιθος (orbis), επίσης από ασβεστόλιθο (εικ. 23-24), τμηματικά σωζόμενος, βρέθηκε μέχρι στιγμής στη Στρογγυλή. Οι μυλόλιθοι (orbes), λόγω της τριβής, φθείρονταν και συχνά απαιτούσαν επισκευές ή τους αντικαθιστούσαν με νέους. Απαιτείτο μεγάλη ακρίβεια στην κατασκευή των μυλόλιθων, ώστε να ενσωματώνονται στην κοιλότητα του τριβείου, αφήνοντας ένα κενό μεταξύ των τοιχωμάτων της τάξης της μιας ρωμαϊκής ίντσας, δηλαδή 18 χιλιοστών του μέτρου (0,018 μ.). Αυτή η απόσταση επέτρεπε την αφαίρεση της σάρκας του καρπού χωρίς τη σύνθλιψη του πυρήνα, εμποδίζοντας έτσι την πικρή γεύση του ελαιολάδου.

Στη συνέχεια, ο πολτός από τα τριβεία (πίν. 6) συγκεντρώνονταν σε σάκκους, οι οποίοι τοποθετούνταν σε λίθινες επιφάνειες (εικ. 25) με περιμετρική αύλακα (canalis rotunda) και προχοή. Ένας μοχλός (praelum), με το ένα του άκρο στηριγμένο σε σταθερό σημείο, όπως για παράδειγμα ένας τοίχος, και με λίθινα βάρη στο άλλο, καθώς και με τη χρήση εργατικών χεριών, ασκούσε πίεση στους σάκκους με τον πολτό. Με τη βοήθεια ζεστού νερού, που έχυναν επάνω στους σάκκους, το λάδι έρρεε μέσα σε δοχεία ή δεξαμενές. Ένας δεύτερος τύπος ελαιοπιεστήριου είναι αυτός, στον οποίο το ελεύθερο άκρο του μοχλού τοποθετείται σε κοχλία (πίν. 7) και πιέζεται προς τα κάτω με την κυκλική κίνηση του κοχλία. Ο τύπος αυτός διαδόθηκε ευρύτατα στα ύστερα ελληνιστικά χρόνια και εξακολούθησε να χρησιμοποιείται με παραλλαγές, σχεδόν ως τις μέρες μας.

Τα ελαιοπιεστήρια της Στρογγυλής είναι κατασκευασμένα από ντόπιο ασβεστόλιθο, όπως και τα τριβεία. Σε ένα από τα ελαιοπιεστήρια του εργαστηρίου (εικ. 26-27), αμέσως κάτω από την προχοή του, βρέθηκε τετράπλευρη λίθινη δεξαμενή περισυλλογής του ελαιοκάρπου. Πρόκειται για έναν μονοκόμματο λίθο, στον οποίο έχουν λαξευτεί δύο βαθιές κοιλότητες-λεκανί-

δες, οι οποίες επικοινωνούν στο άνω μέρος με ρηχό αυλάκι. Η δεξαμενή βρέθηκε σε άριστη διατήρηση. Προφανώς στη μία κοιλότητα συγκεντρωνόταν αρχικά το λάδι ανακατεμένο με το νερό και τις διάφορες ξένες ουσίες. Το λάδι, επειδή είναι ελαφρότερο από το νερό, έμενε στην επιφάνεια, και όταν η πρώτη κοιλότητα υπερχειλίζει, έρρεε από το αυλάκι στη δεύτερη (εικ. 28). Στην πρώτη κοιλότητα κατακάθιζε η μούργα, η οποία κατά διαστήματα θα πρέπει να άδειαζε με τη βοήθεια πήλινων μικρών αγγείων. Η απουσία λίθινων βαρών, μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως τα ελαιοπιεστήρια της Στρογγυλής ανήκουν στον τύπο με τον κοχλία. Μέχρι στιγμής, αποκαλύφθηκαν μόνο δύο τοιχάρια της θεμελίωσης του οικοδομήματος, που στέγαζε τα ελαιοτριβεία. Κατά την ανασκαφή περισυλλέχτηκε μικρή ποσότητα κεραμικής, καθώς και ορισμένα σιδερένια καρφιά.

Με βάση τη διαρρύθμιση των δωματίων της αγροικίας, που μερικώς απεκάλυψε η ανασκαφική έρευνα, συμπεραίνουμε ότι το κτίριο ανήκει στον τύπο της έπαυλης με διάδρομο ή στοά (the corridor villa ή porticus villa). Διαπιστώθηκαν τουλάχιστον δύο οικοδομικές φάσεις. Στην πρώτη οικοδομική φάση, η οικοδομή είχε και δεύτερο όροφο. Το δωμάτιο 8 πρέπει να ήταν ανοιχτό στην πρόσοψή του με κίονες. Στη δεύτερη οικοδομική φάση, ο δεύτερος όροφος πρέπει να καταργήθηκε, καθώς ο χώρος του κλιμακοστασίου κλείστηκε και ίσως χρησιμοποιήθηκε ως αποθέτης. Η κατάργηση του δεύτερου ορόφου φαίνεται να συμβαδίζει με τη διεύρυνση του ισογείου, εφόσον προστέθηκαν νέα δωμάτια (δωμάτια 5, 7, 9). Η πρόσοψη του προθαλάμου (δωμάτιο 8) πρέπει κάποτε να κλείστηκε με τοίχο, στο μέσον του οποίου αφέθηκε άνοιγμα εισόδου. Συγχρόνως, φαίνεται ότι σε αυτή τη φάση κάποιες από τις τοιχοποιίες της κύριας πτέρυγας ενισχύθηκαν ή επισκευάστηκαν.

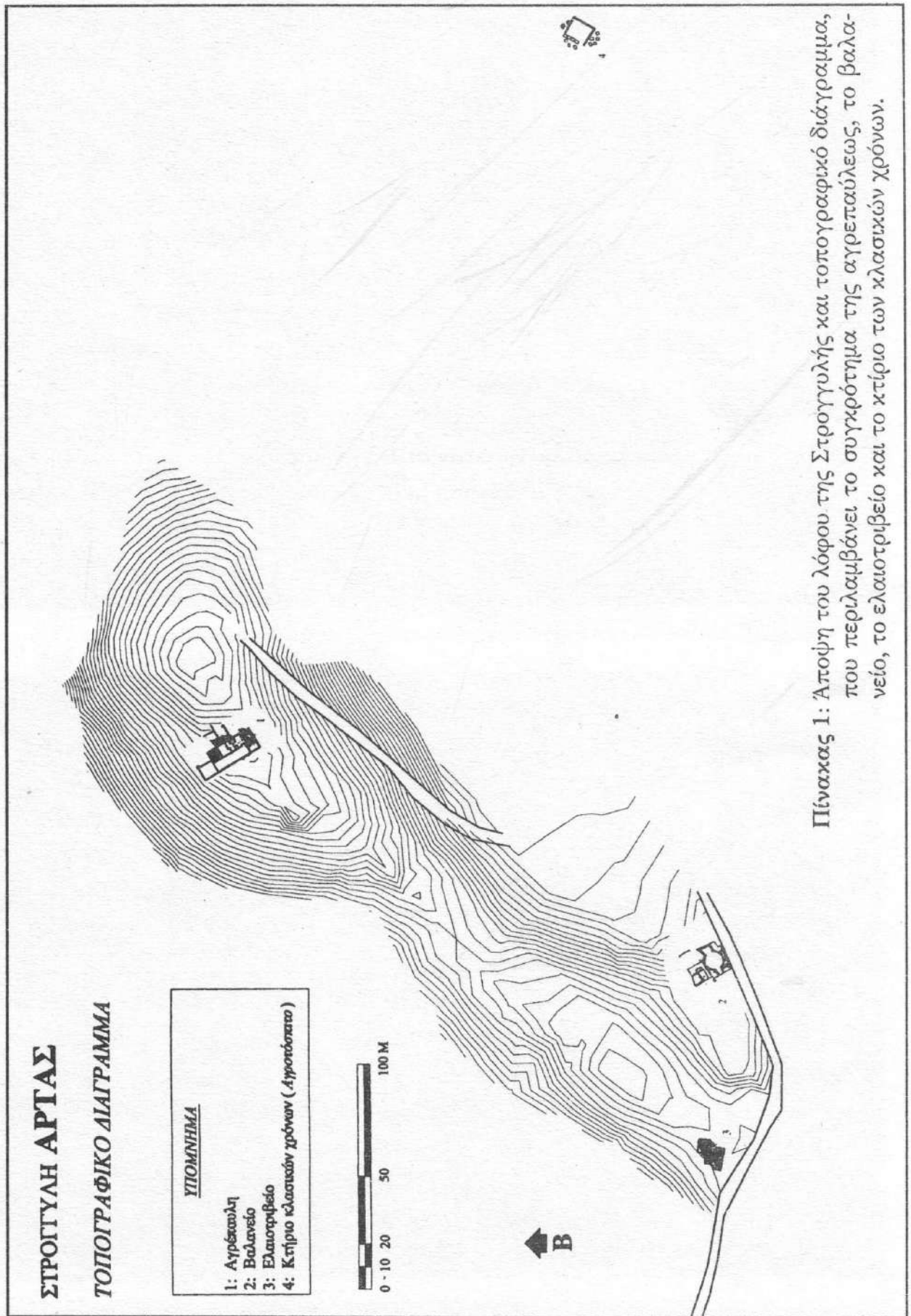
Τα κινητά ευρήματα, που προέρχονται από την ανασκαφική έρευνα της αγροικίας, χρονολογούν τη χρήση της από τον 1^ο αι. ως τον 3^ο αι. μ.Χ. Βρέθηκε μεγάλη ποσότητα οικιακής χρηστικής κεραμικής, που αντιπροσωπεύεται από θραύσματα άβαφων αμφορέων, πήλινων ανάγλυφων λύχνων, ανάγλυφων σκύφων κ.ά. Βρέθηκαν, επίσης, αποτμήματα αρχιτεκτονικών μελών και λίγα νομίσματα της εποχής του Οκταβιανού Αυγούστου, Σεπτιμίου Σεβήρου, Καρακάλλα και Γαλλιηνού. Στα τέλη του 2^{ου} αι. με 3^ο αι. μ.Χ. χρονολογούνται και τα ψηφιδωτά δάπεδα, αν τα συγκρίνουμε με τα ψηφιδωτά δάπεδα από την Έπαυλη του Μάνιου Αντωνίνου στη Νικόπολη και με αυτά από την “Οικία των Ψηφιδωτών” στην Κόρινθο.

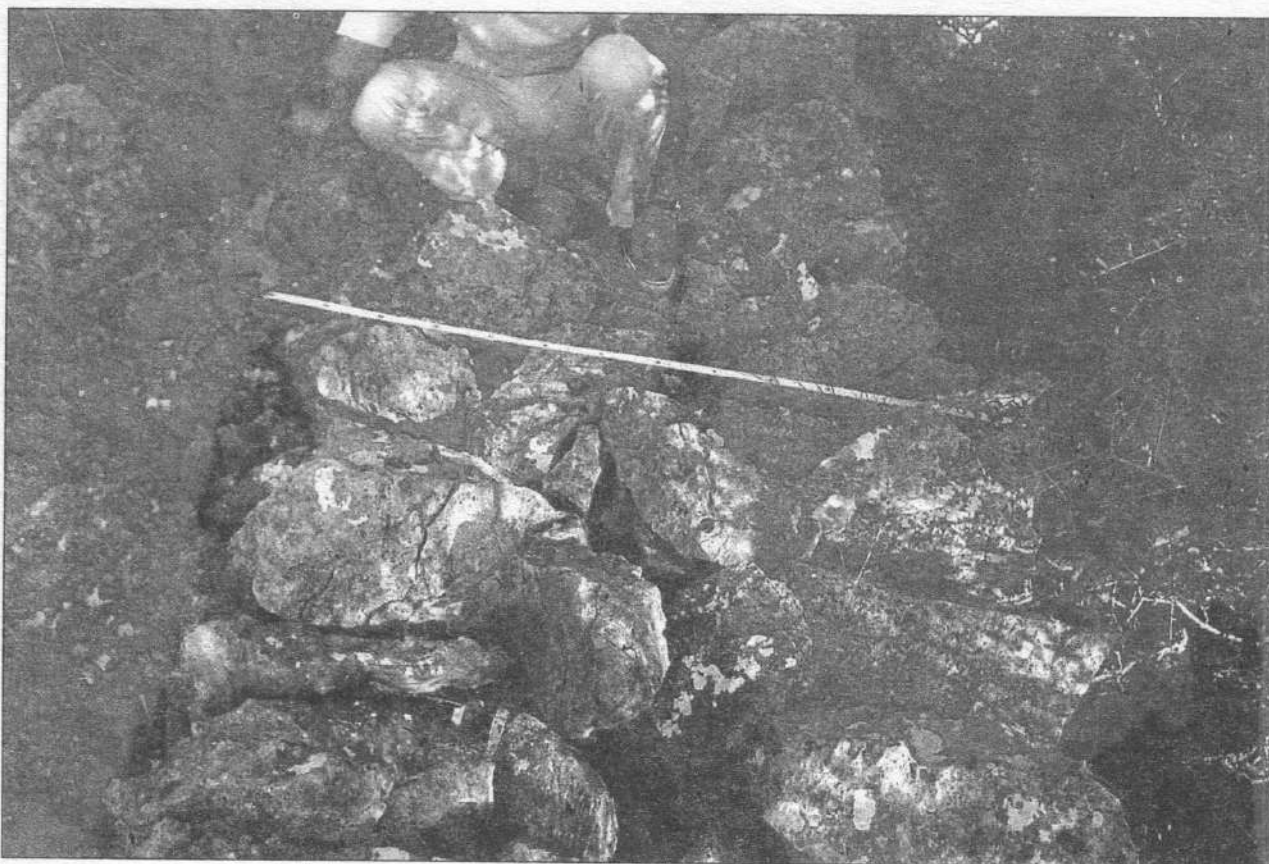
Η αγροικία με τα προσκτίσματα και το ελαιοτριβείο ανήκε προφανώς σε έναν πλούσιο γαιοκτήμονα, ο οποίος ήλεγχε μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Η αγροικία της Στρογγυλής αποτελεί έναν από τους κρίκους μιας αλυσίδας παρόμοιων κέντρων γεωργοκτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, τα οποία επέβαλε η νέα τάξη πραγμάτων, που εγκαινιάστηκε σε αυτή τη γωνιά της Ελλάδας μετά τη ναυμαχία του Ακτίου και την ίδρυση της Νικόπολης. Παρόμοιες παραθαλάσσιες επαύλεις (*vilae maritimae*) εντοπίζονται στα παράλια του Ιονίου, όπως στα Ριζά (όπου διατηρούνται σε μεγάλο ύψος ερείπια οικοδομημάτων, με κεντρικό πυρήνα ένα δεκαγωνικό οικοδόμημα) και στην Αγία Πελαγία νοτιότερα, όπου στη συνέχεια των γνωστών ερειπίων που ανήκουν σε μαυσωλείο (εικ. 29), αποκαλύφθηκε πρόσφατα ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό δάπεδο, κατά τη διάρκεια εργασιών ανακαίνισης των κελιών της Μονής από την Ιερά Μητρόπολη. Μάλιστα στον αύλειο χώρο της Μονής (εικ. 30) σώζεται και ένας μυλόλιθος από *trapetum*, αδιάψευστος μάρτυρας δραστηριοτήτων παραγωγής ελαιολάδου και σ' αυτή την αγροικία.

Ένα παράδειγμα αγροικίας στην ενδοχώρα αποκαλύφθηκε μόλις το περασμένο καλοκαίρι. Κατά τη διάρκεια εργασιών αναδασμού, τις οποίες παρακολουθούσε η Εφορεία μας, στην κοιλάδα του Λούρου νότια της κοινότητας Κερασώνα, σε παρόχθια θέση δίπλα σε πηγές με πλούσια νερά, εντοπίστηκαν και ανασκάφηκαν μερικώς λείψανα αγροικίας ρωμαϊκών χρόνων. Σε ένα από τα δωμάτια της αγροικίας βρέθηκε ψηφιδωτό δάπεδο σε άριστη διατήρηση.

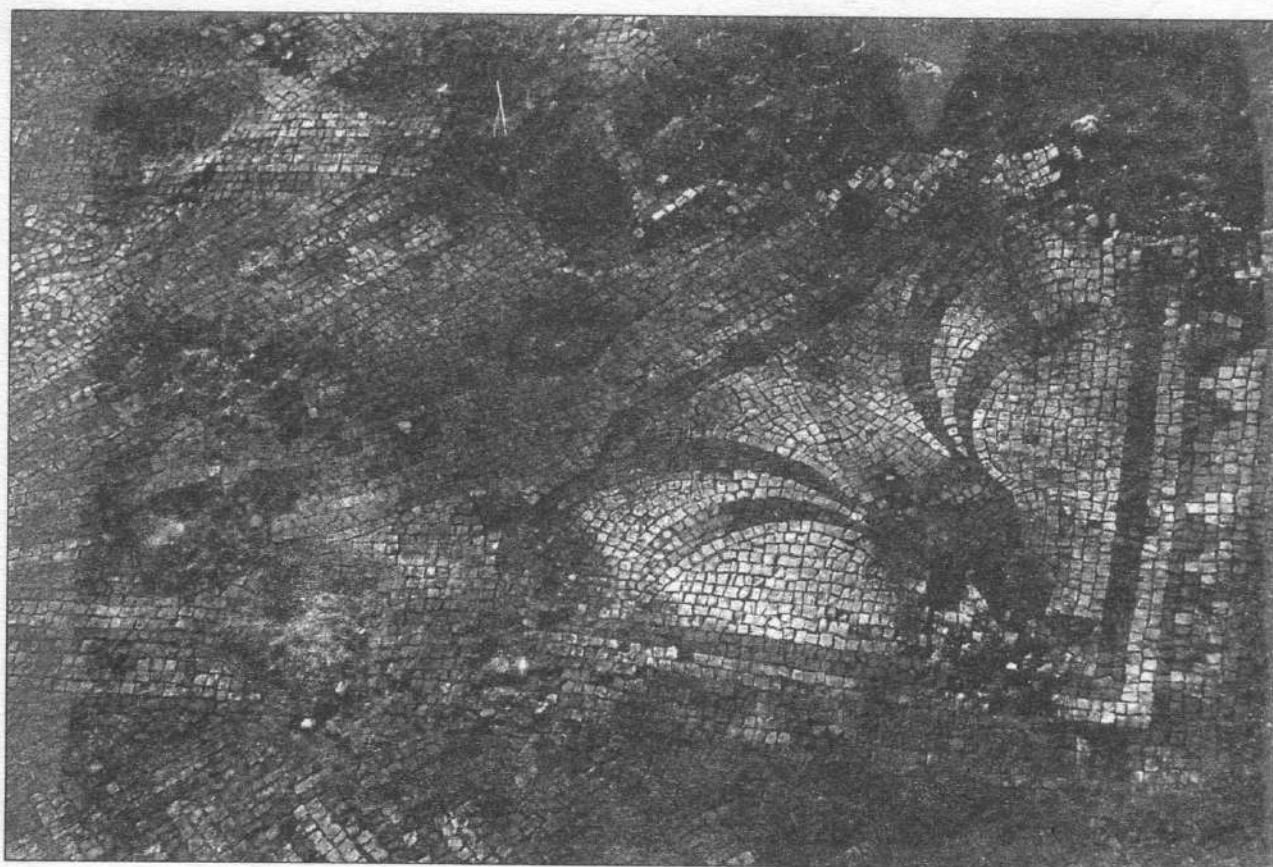
Οι παραθαλάσσιες επαύλεις του Αμβρακικού και του Ιονίου και η παραποτάμια του Λούρου, είχαν εύκολη πρόσβαση προς τους λιμένες της Νικόπολης, του μεγάλου αυτού αστικού κέντρου (εικ. 31). Ο ποταμός Λούρος ήταν πλωτός στην αρχαιότητα και ήταν εύκολο το εμπόρευμα να φτάσει στις παρυφές της πόλης, στις ακτές του Μαζώματος.

Η έπαυλη της Στρογγυλής θα πρέπει να ήλεγχε την οικονομία του βαθυπέδου της άμεσης περιοχής, αλλά και την πεδιάδα του Θεσπρωτικού βορειότερα. Πρόσφατες αναλύσεις έχουν υπολογίσει πως, όταν ένα αρχαίο ελαιοπιεστήριο βρισκόταν σε χρήση κατά το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας και της νύχτας, κατά τη διάρκεια της συγκομιδής και επεξεργασίας των καρπών, για ένα διάστημα από 70 έως 90 ημέρες, παρήγαγε κατά προσέγγιση μια ποσότητα μεταξύ 8.000 έως 9.000 λίτρα ελαιολάδου ετησίως. Επομένως η παραγωγή των εργαστηρίων της Στρογγυλής κατά την περίοδο της ακμής τους, υπολογίζεται σε μια ποσότητα από 24.000 έως 27.000 λίτρα ετησίως.

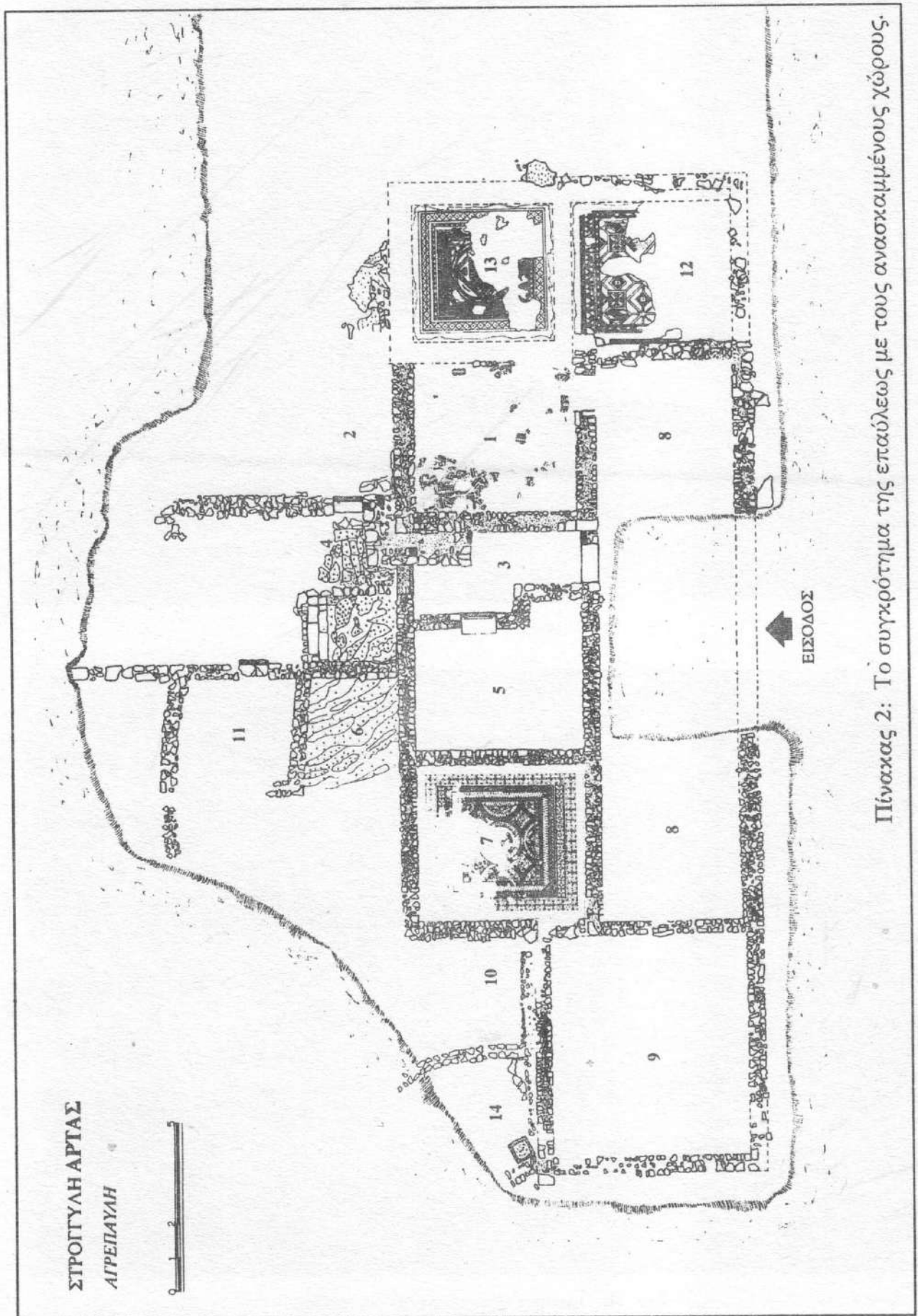

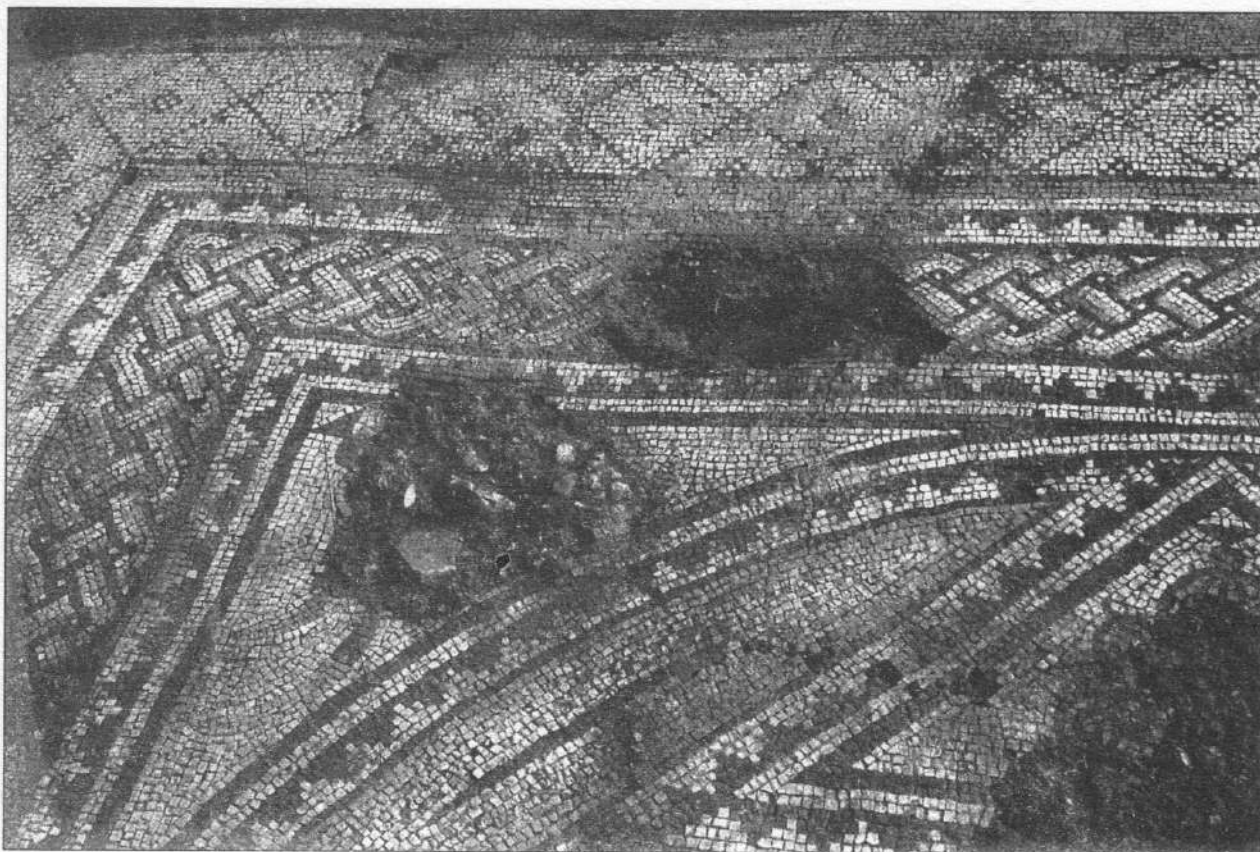
Ειχ. 1: Το ορθογώνιο κτίριο στη θέση Αραπόσπιτο.

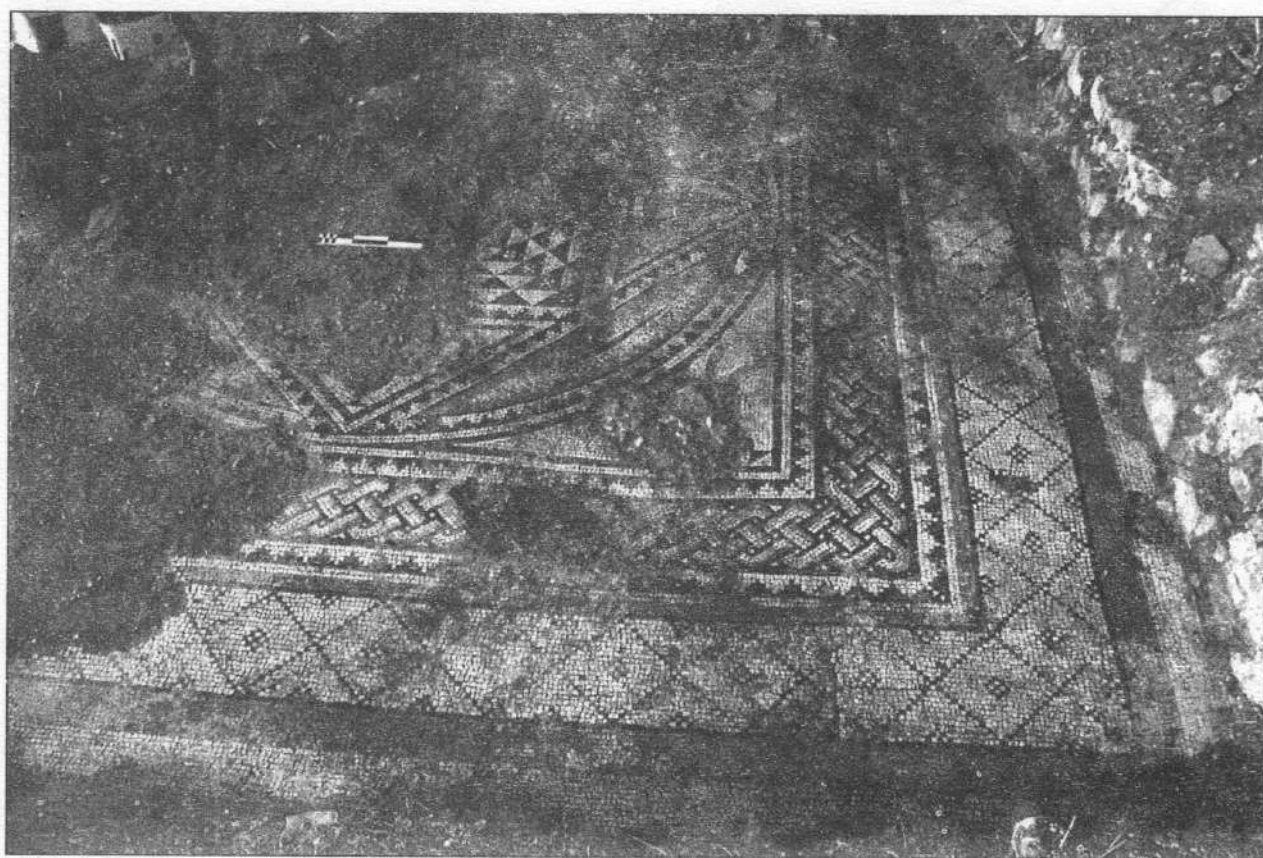
Ειχ. 2: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

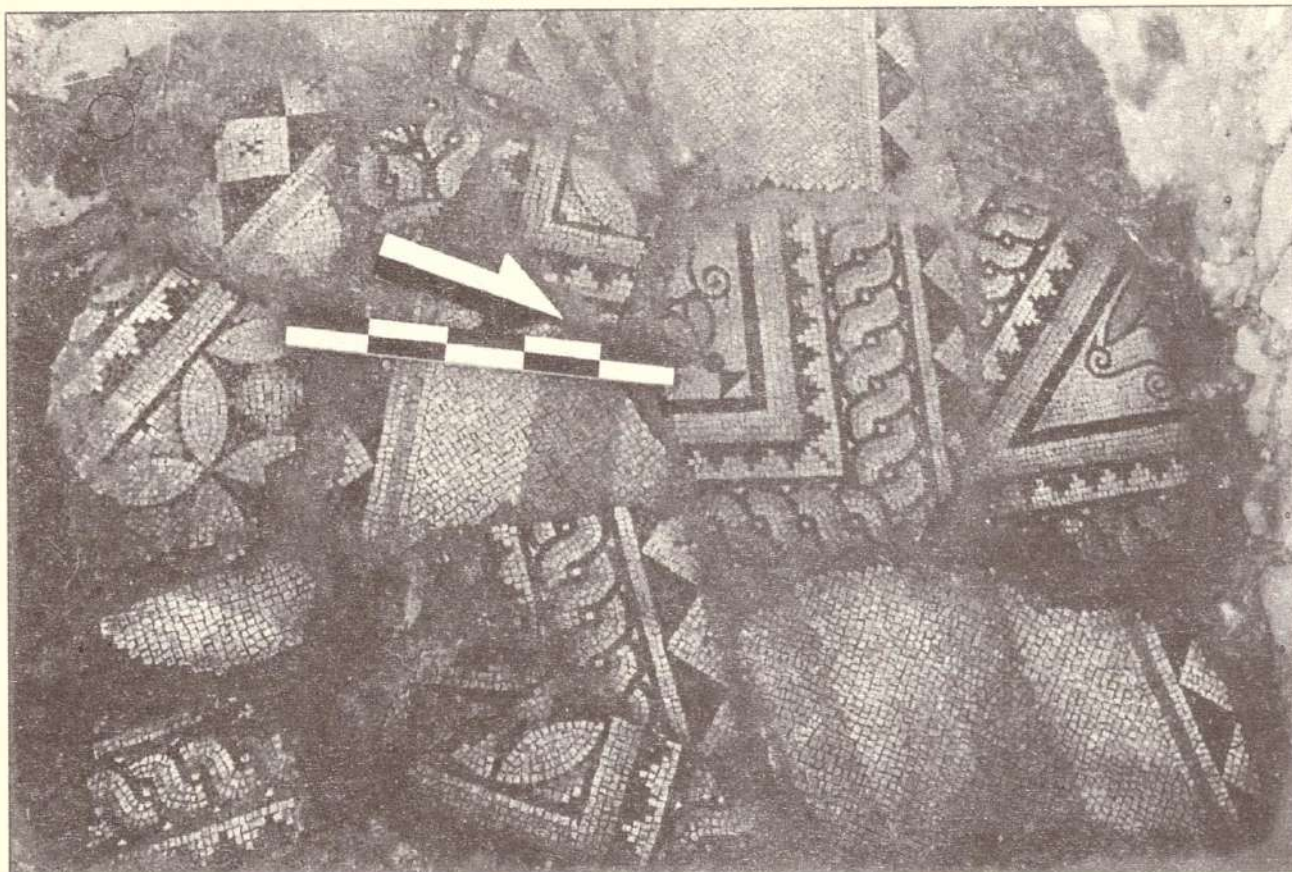
Πίνακας 2: Το συγκρότημα της επιστάσιος με τους ανασκαμμένους χώρους.

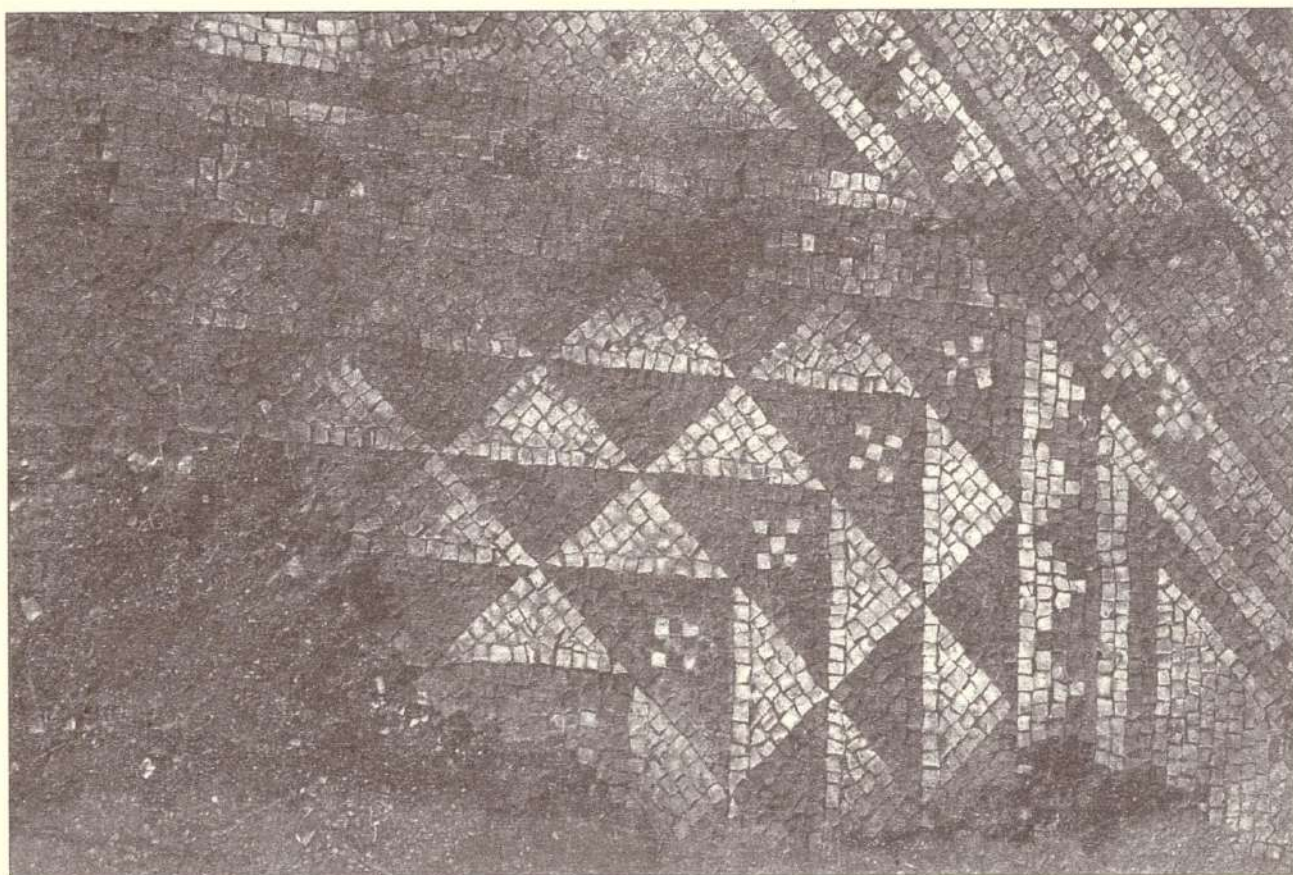
Εικ. 3: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

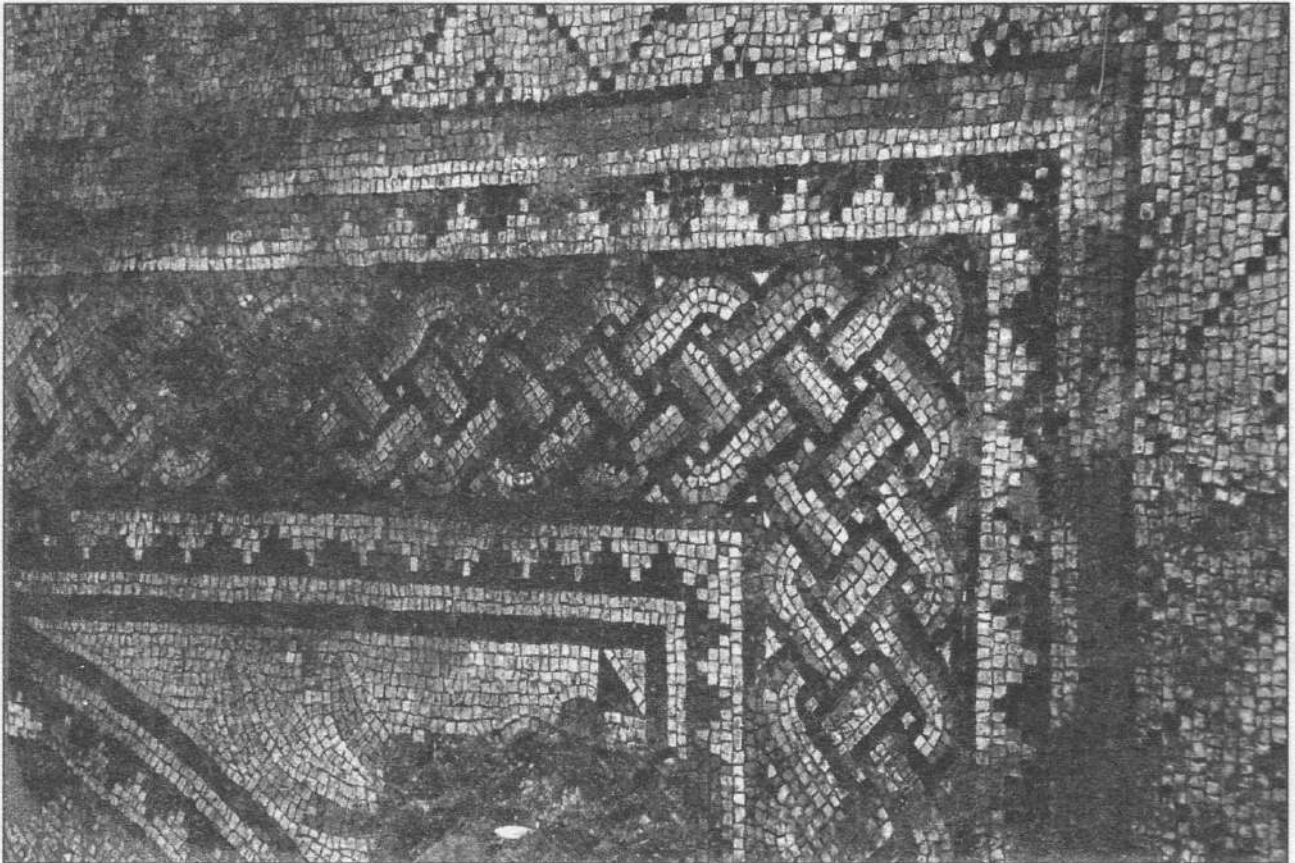
Εικ. 4: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

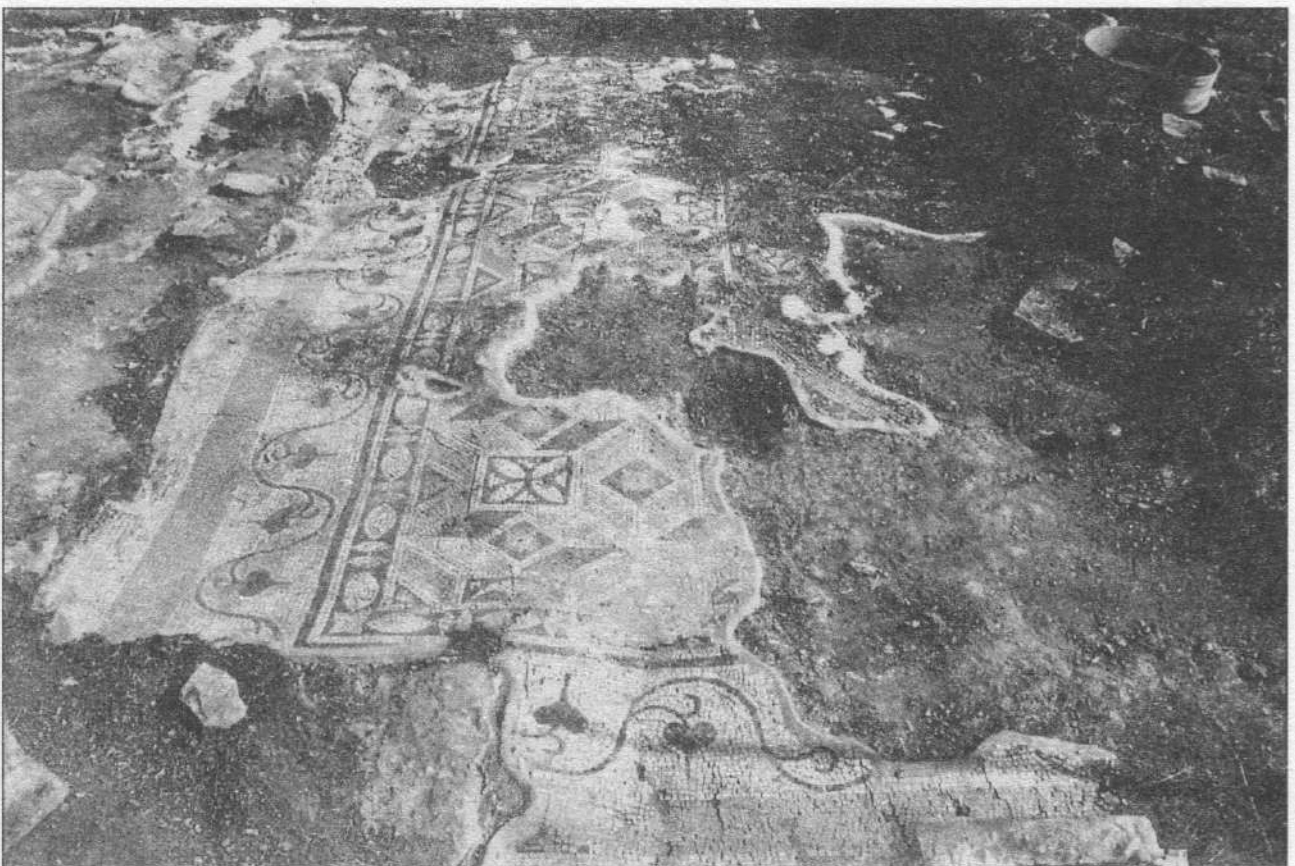
Εικ. 5: Τμήματα ψηφιδωτών δαπέδων από το Δωμάτιο 1.

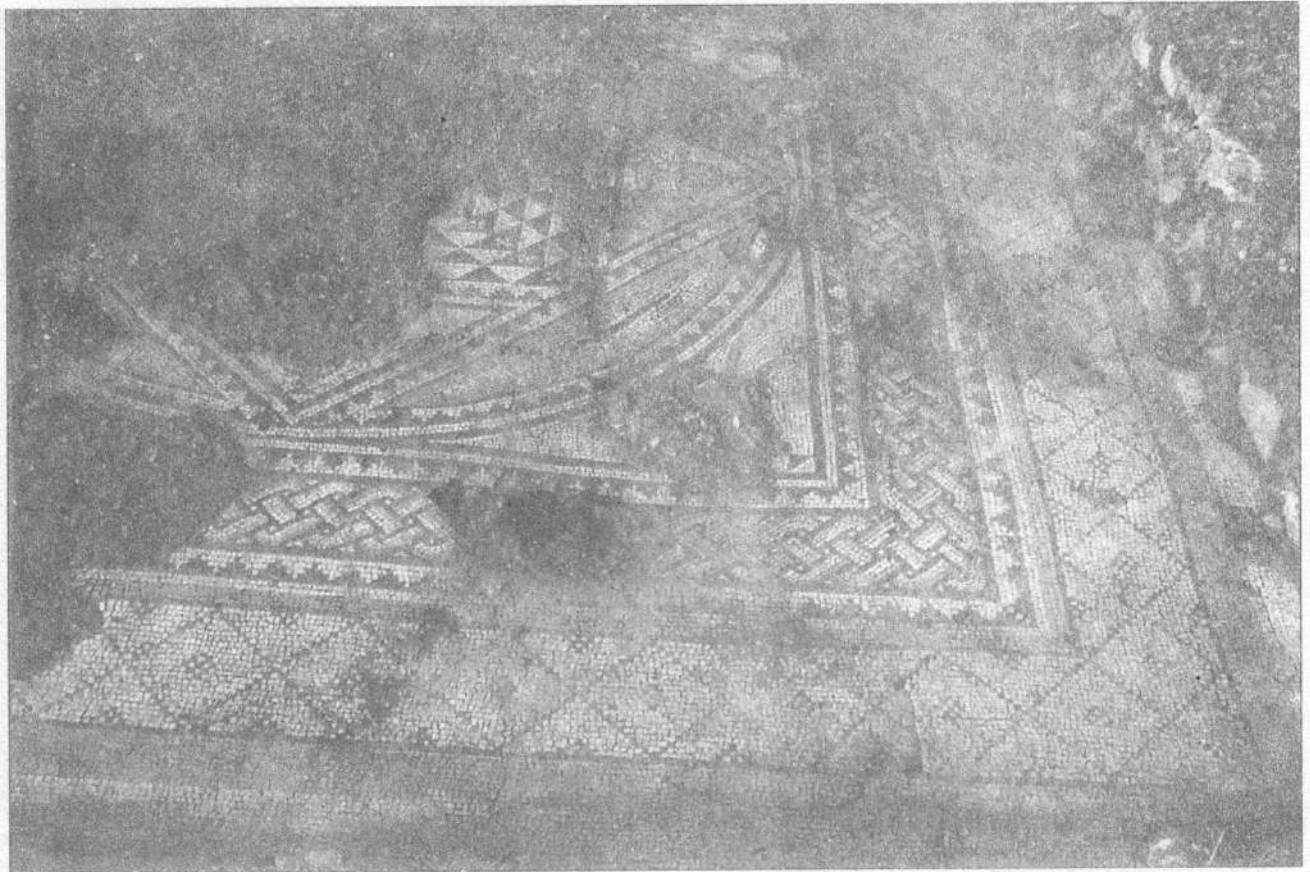
Εικ. 6: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

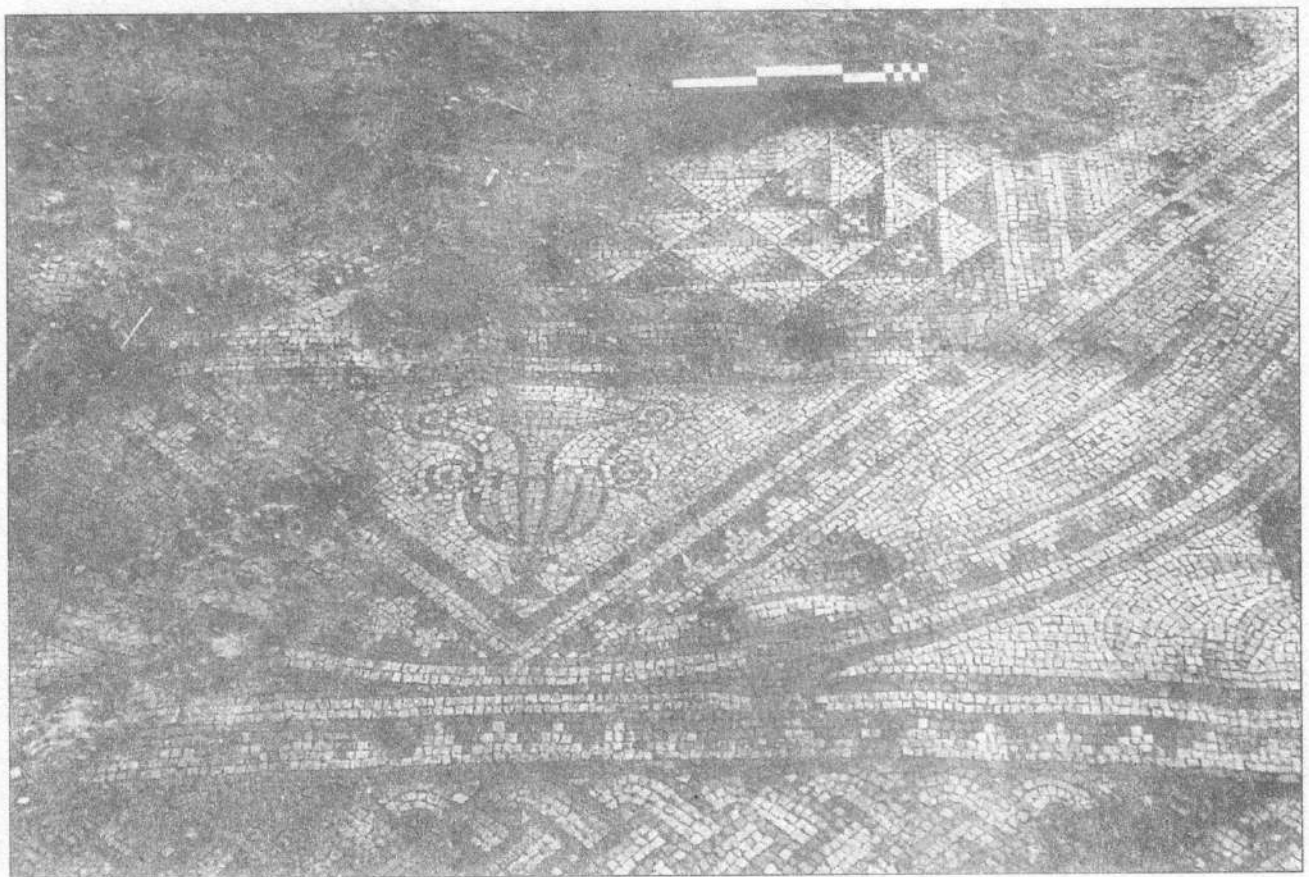
Εικ. 7: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

Εικ. 8: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου και επιχείρηση διατήρησής του.

Εικ. 9: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου στο Δωμάτιο 13.

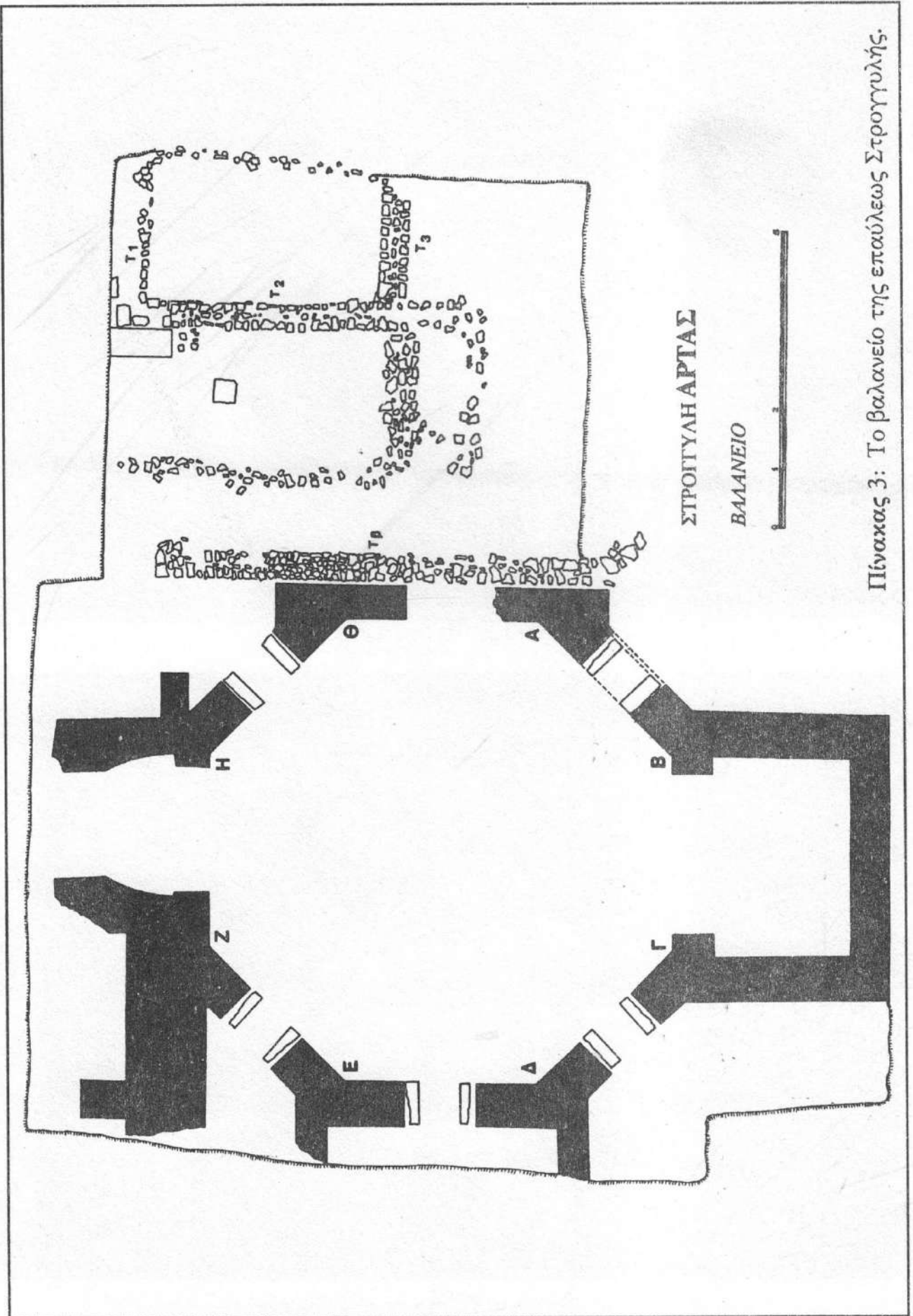
Εικ. 10: Λεπτομέρεια του ψηφιδωτού δαπέδου στο Δωμάτιο 13.

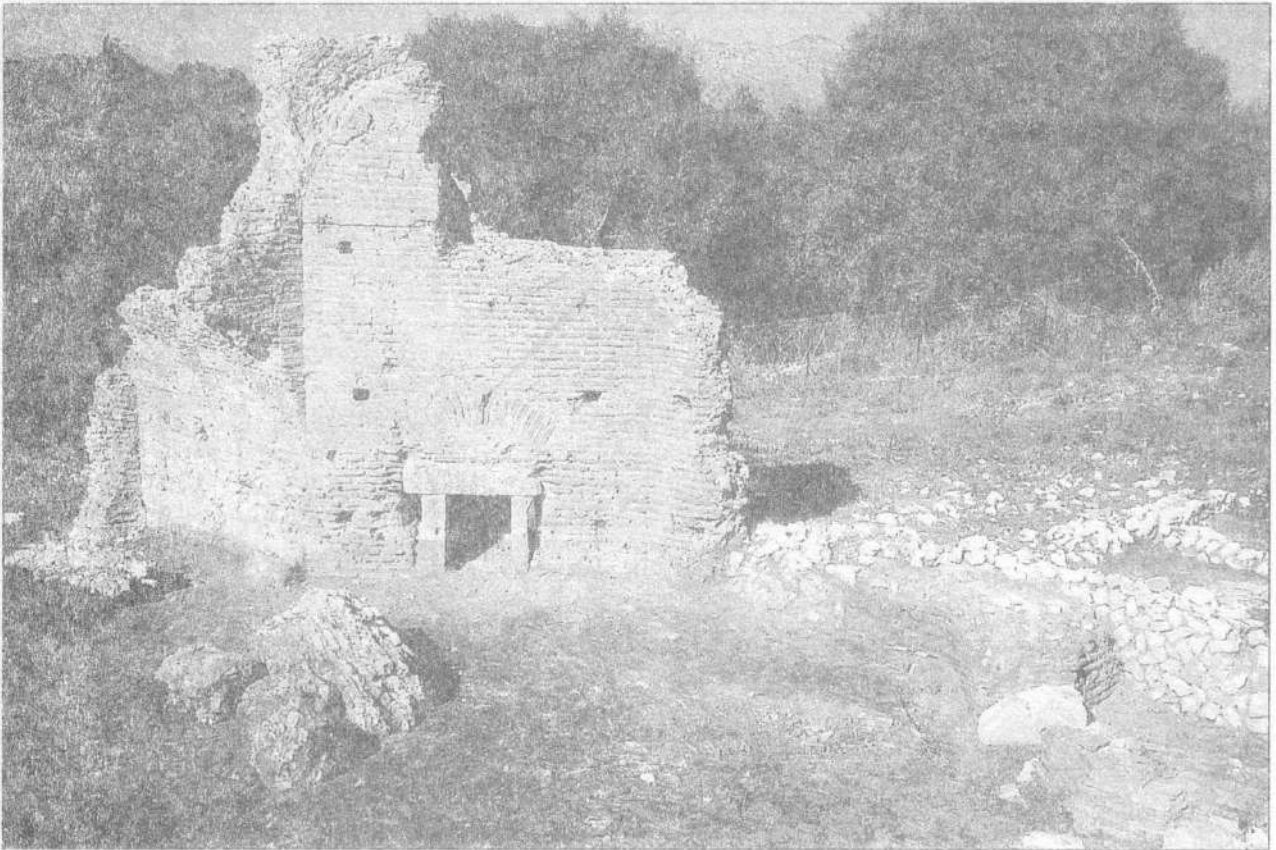
Εικ. 11: Λεπτομέρεια του ψηφιδωτού δαπέδου στο Δωμάτιο 13.

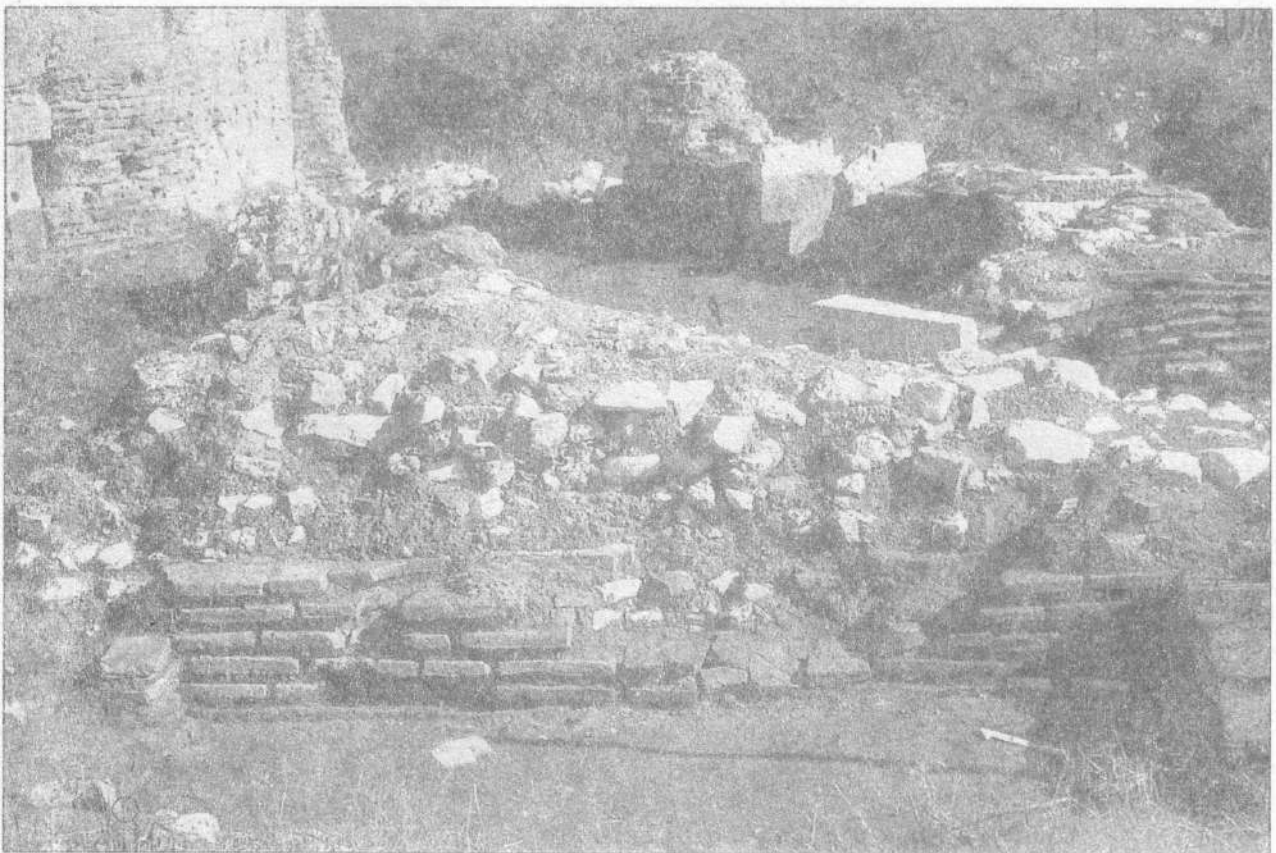
Εικ. 12: Μονολιθικό κατώφλι, μεταξύ χώρων 5 και 3.

Πίνακας 3: Το βαλανείο της επαύλεως Στρογγυλής.

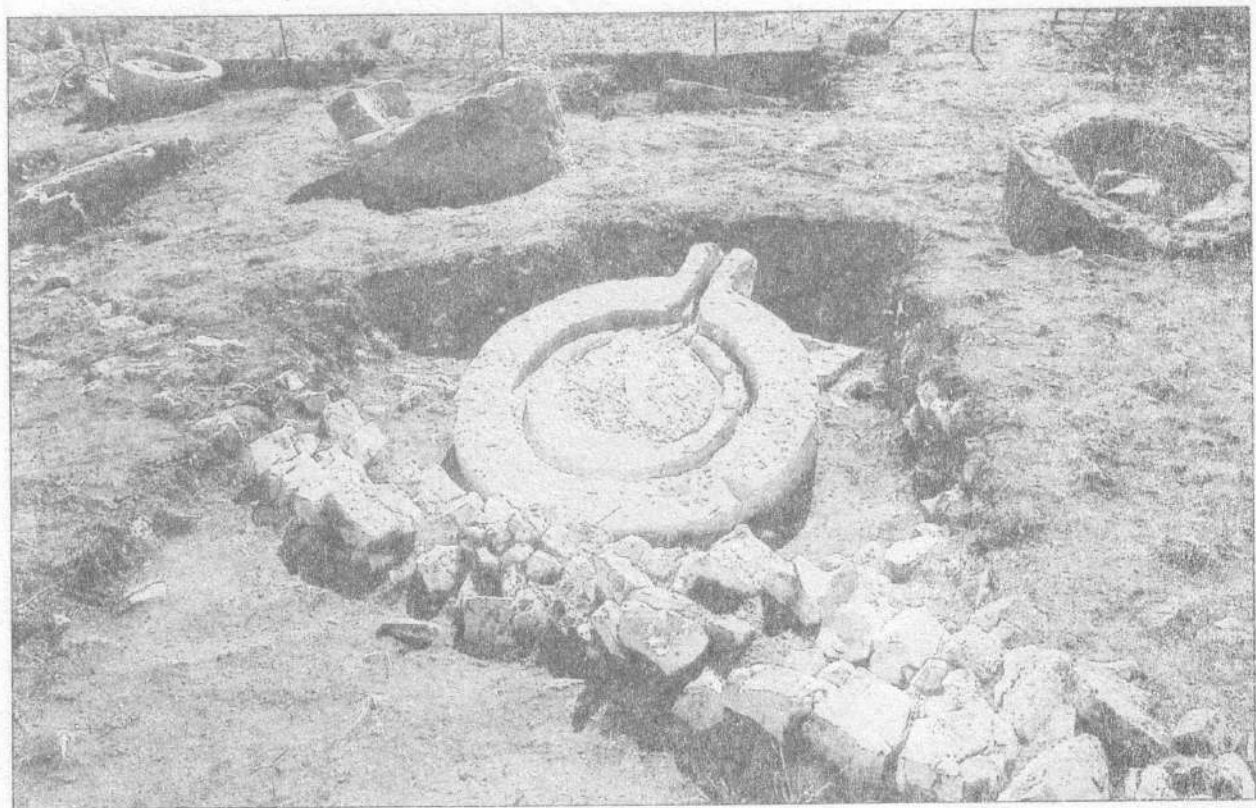
Εικ. 13: Το βαλανείο.

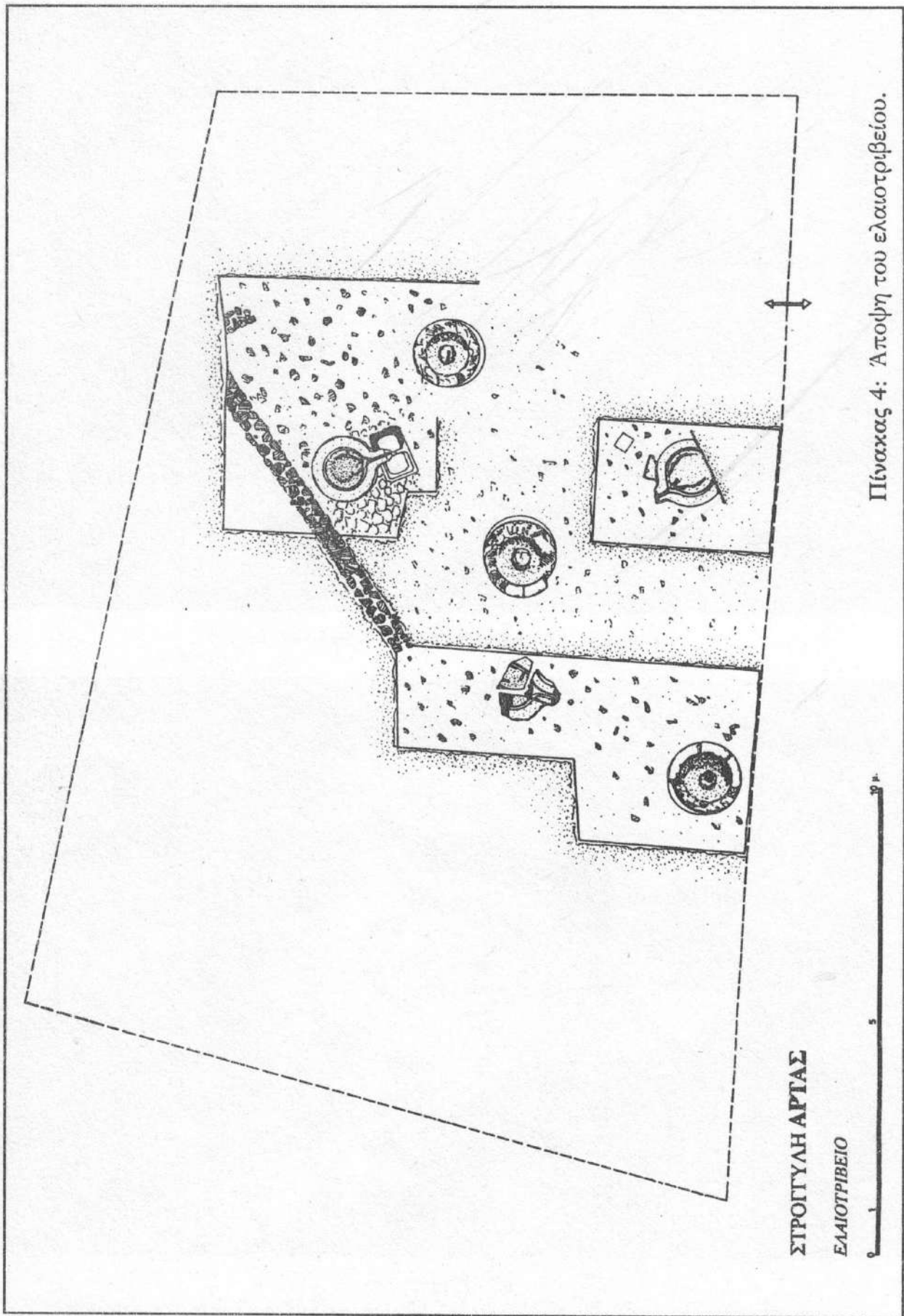
Εικ. 14: Τα προσκτίσματα του βαλανείου.

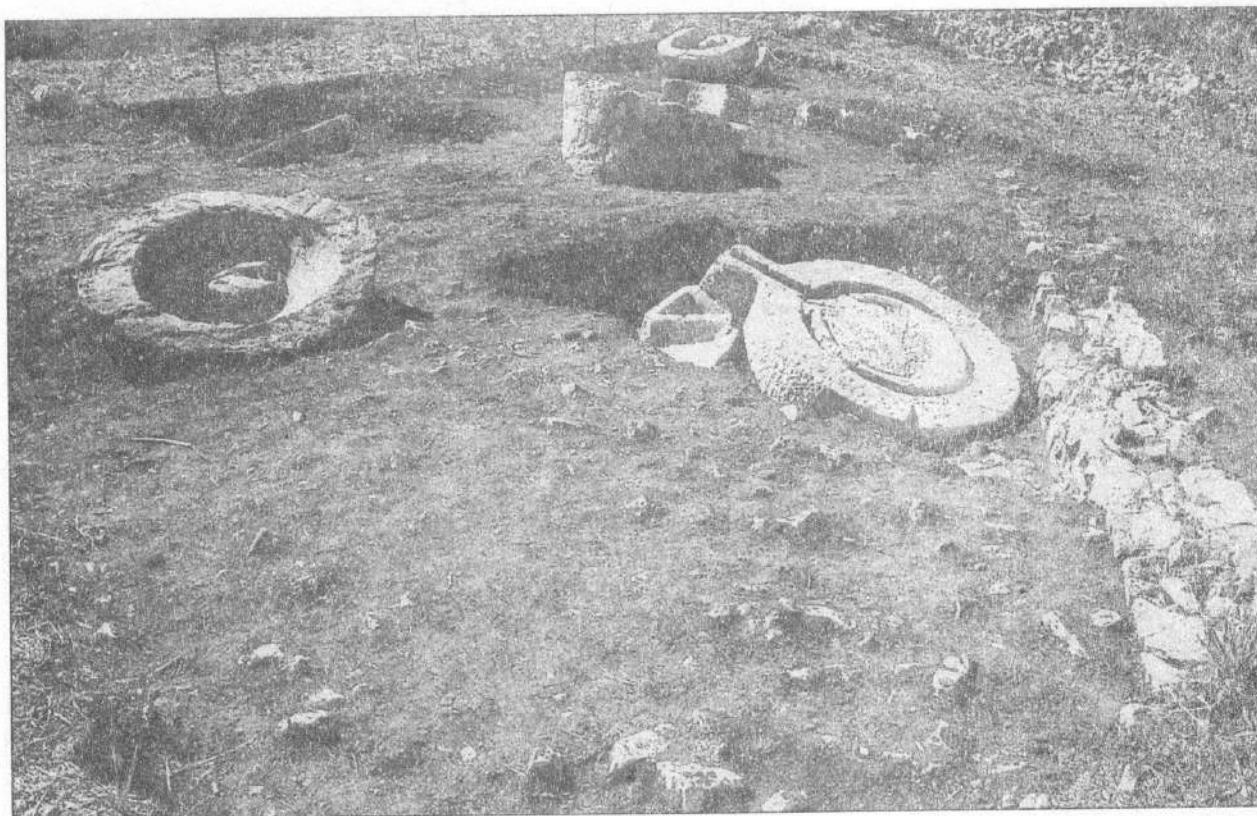

Εικ. 15: Οι ορθοστάτες του βαλανείου.

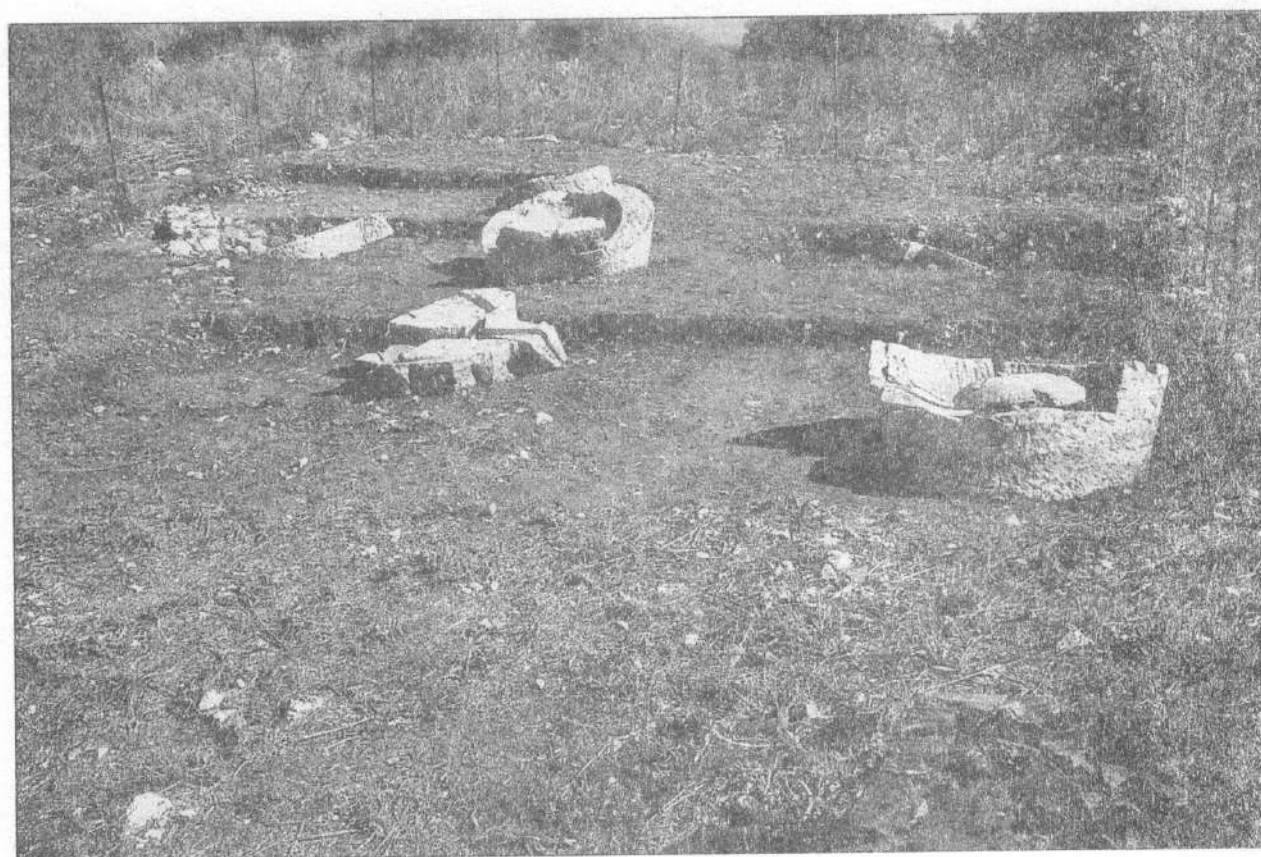

Εικ. 16: Ελαιοτριβείο.
Διακρίνεται μία επίπεδη κατασκευή με περιμετρική αύλακα και προχολή.

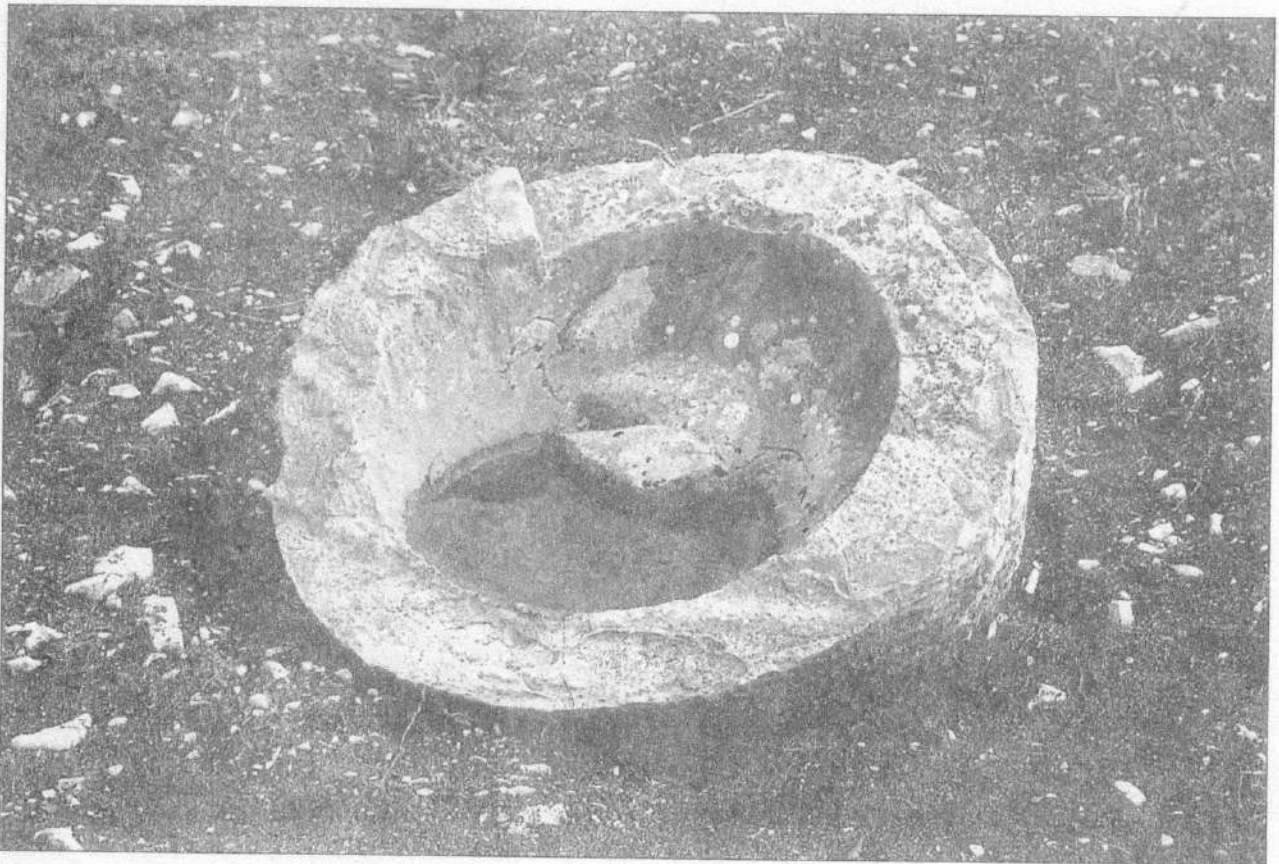
Εικ. 17: Ελαιοτριβείο. Διακρίνονται μία επίπεδη κατασκευή με περιμετρική αύλακα και μία λίθινη λεκάνη.

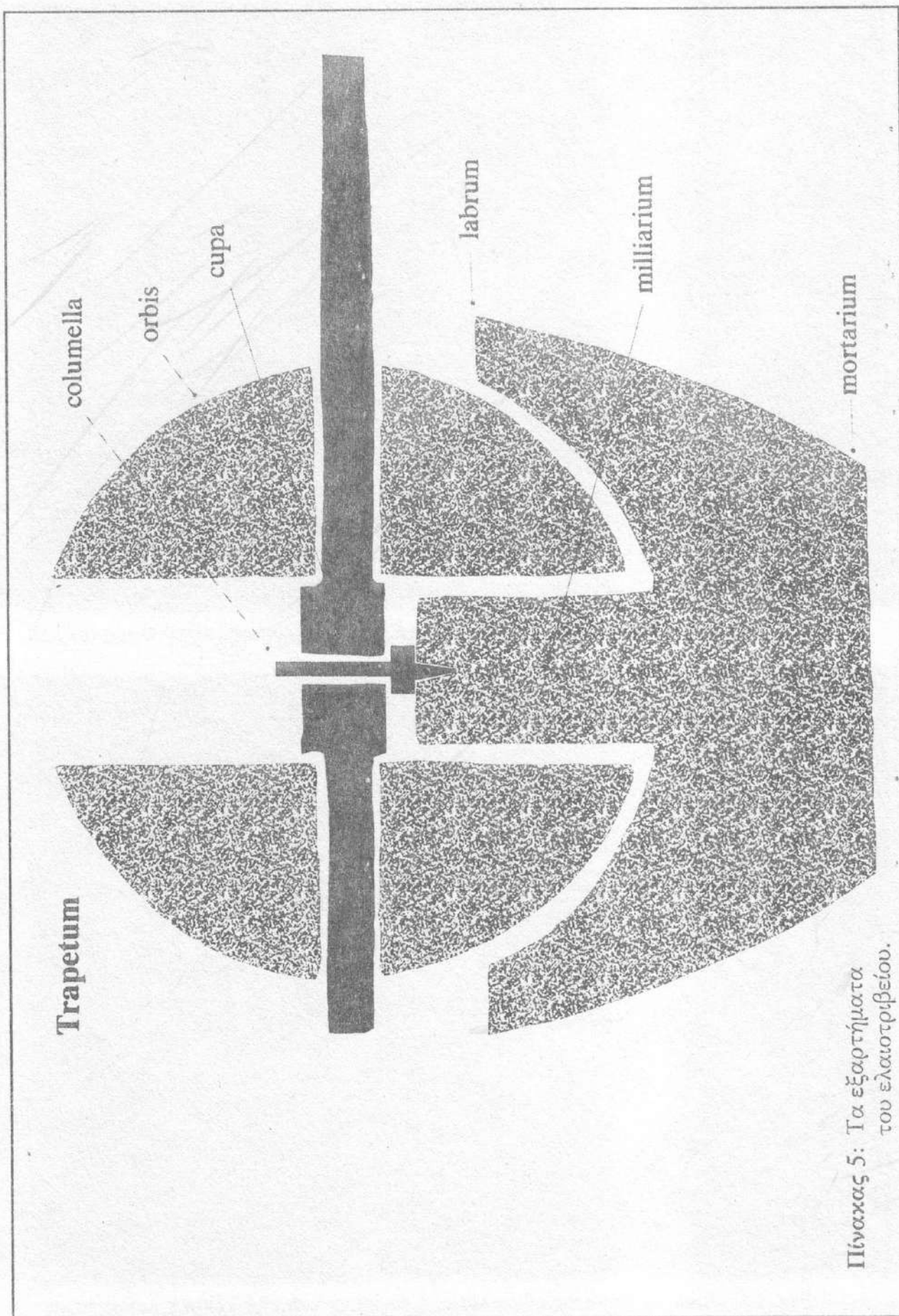
Εικ. 18: Ελαιοτριβείο. Διακρίνονται δύο μεγάλες λίθινες λεκάνες με συμφυή κιονίσκο.

Εικ. 19: Ελαιοτριβείο. Λίθινη λεκάνη με συμφυή κιονίσκο.

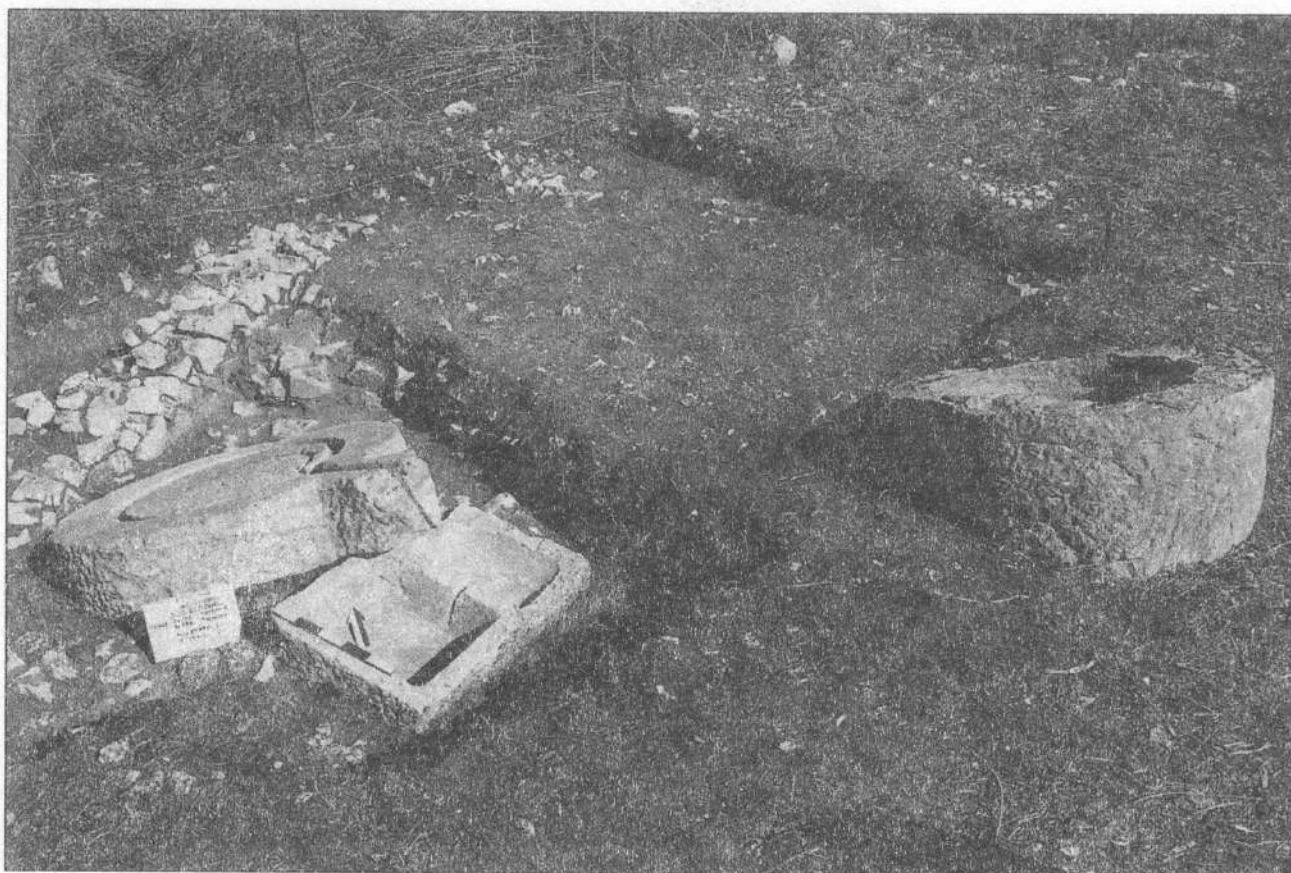
Εικ. 20: Ελαιοτριβείο. Λίθινη λεκάνη με συμφυή κιονίσκο.

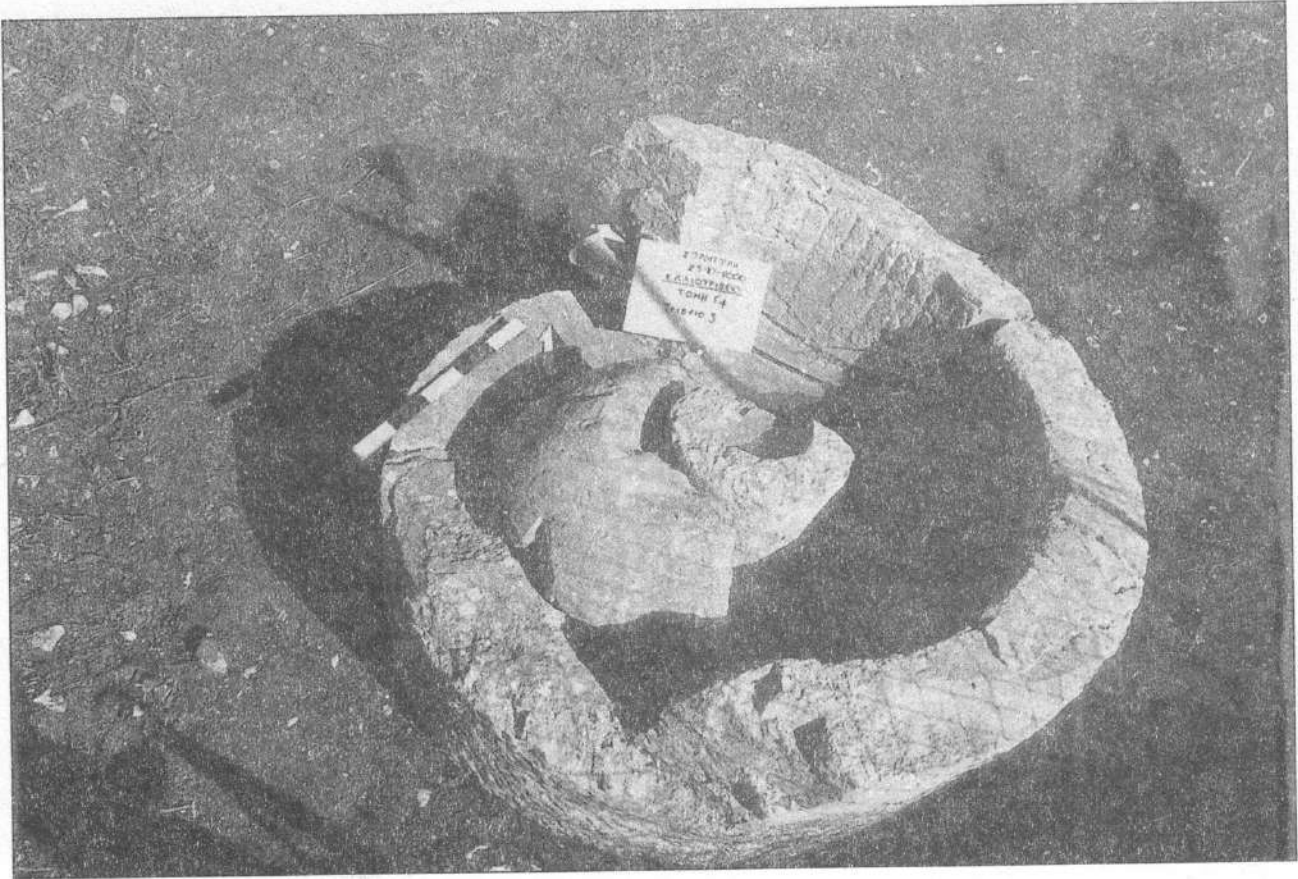
Πίνακας 5: Τα εξαρτήματα του ελαιοτριβείου.

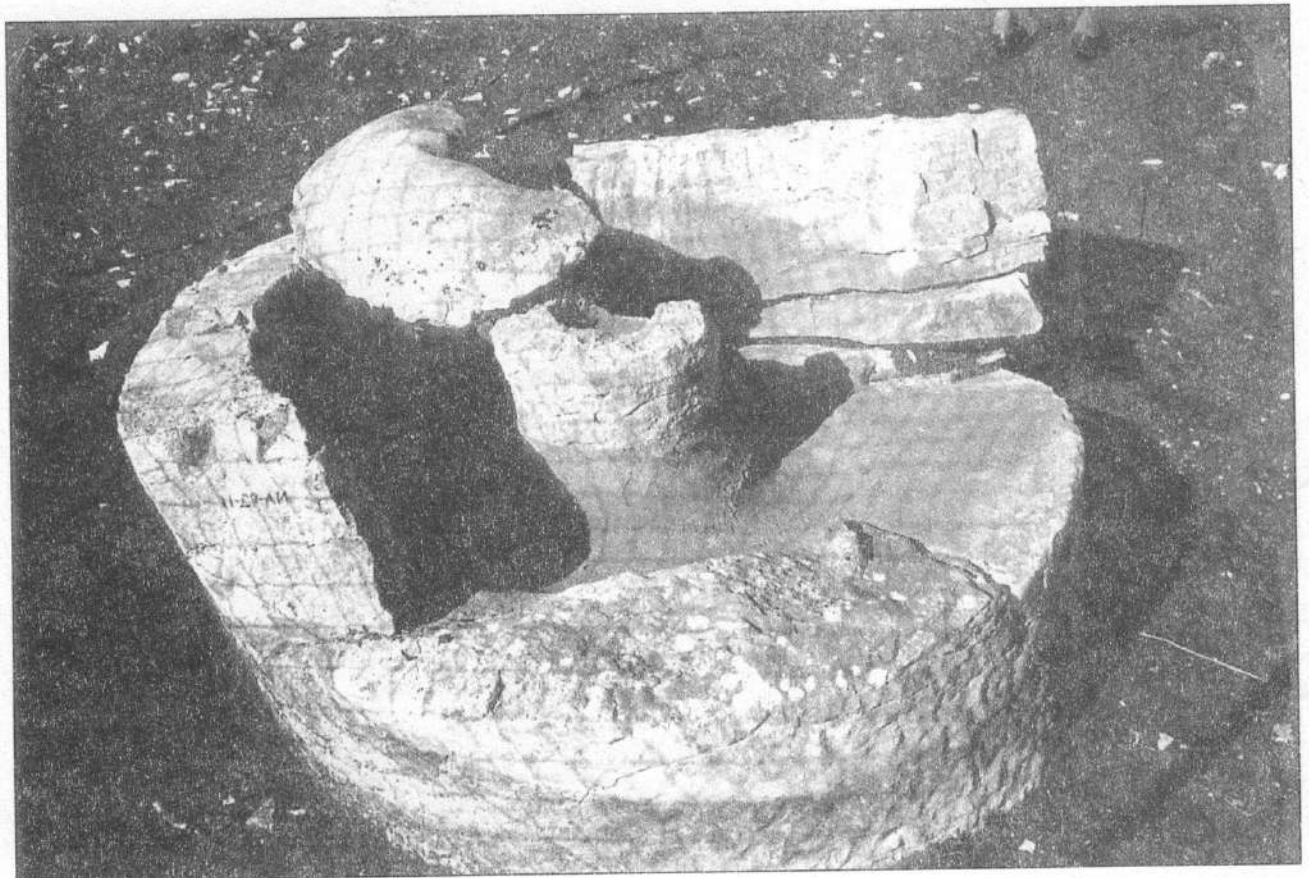
Εικ. 21: Το trapezium με τους αποσπασματικά σωζόμενους μυλόλιθους (orbes).

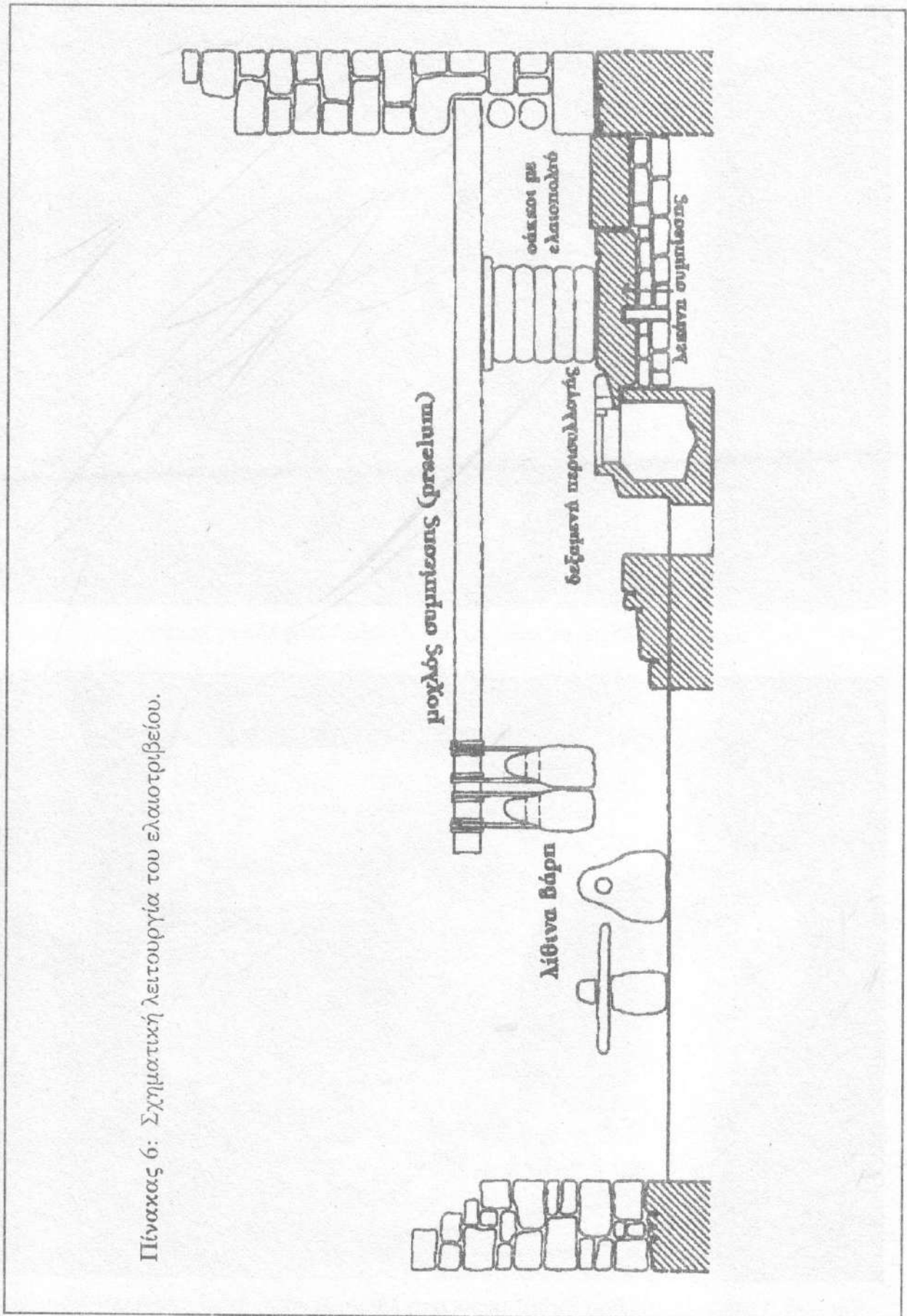
Εικ. 22: Άποψη της επίπεδης λίθινης πλάκας και της λίθινης λεκάνης.

Εικ. 23: Τμήμα μυλόλιθου (orbis) μέσα στη λίθινη λεκάνη.

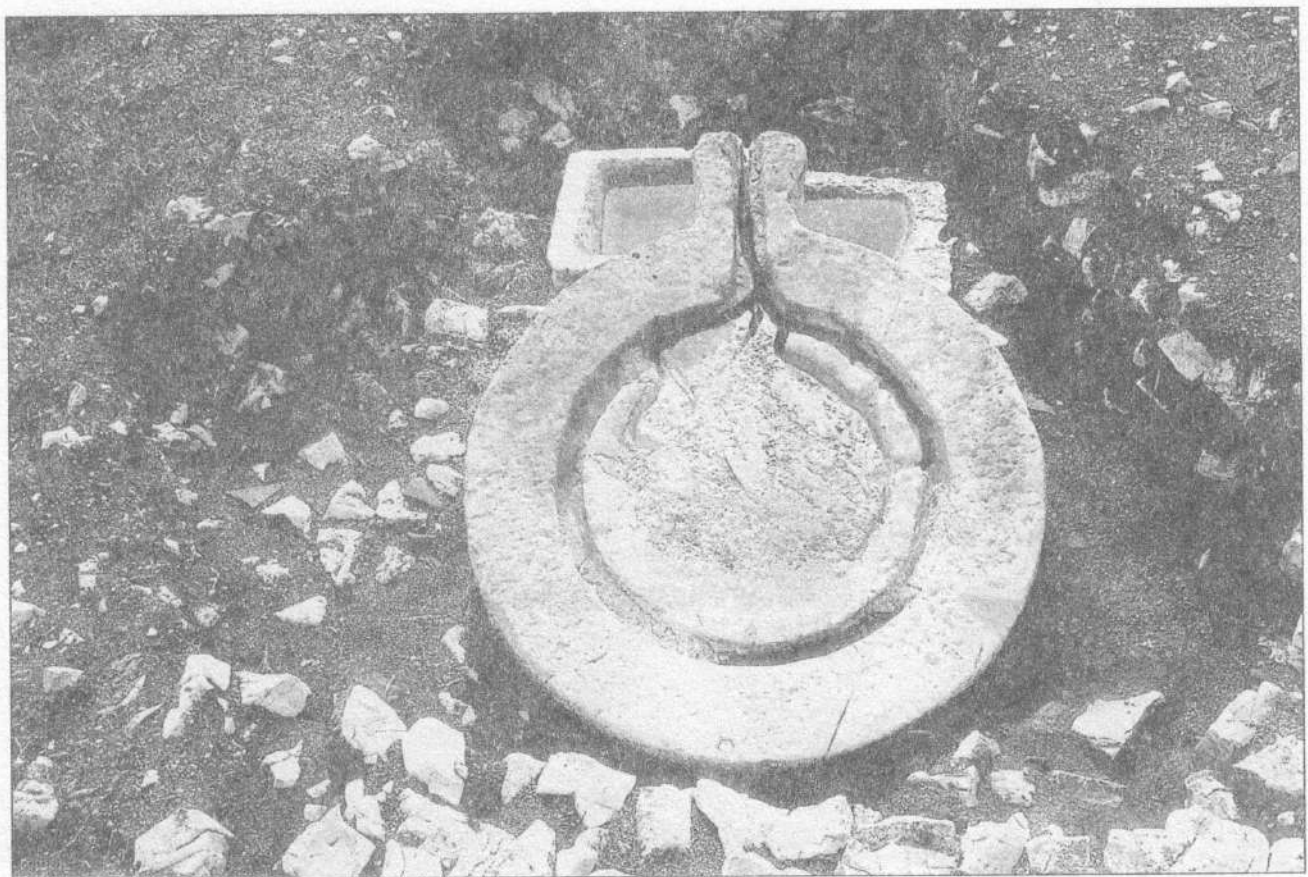
Εικ. 24: Τμήμα μυλόλιθου (orbis) μέσα στη λίθινη λεκάνη (από την άλλη πλευρά).

Πίνακας 6: Σχηματική λειτουργία του ελαιοτριβείου.

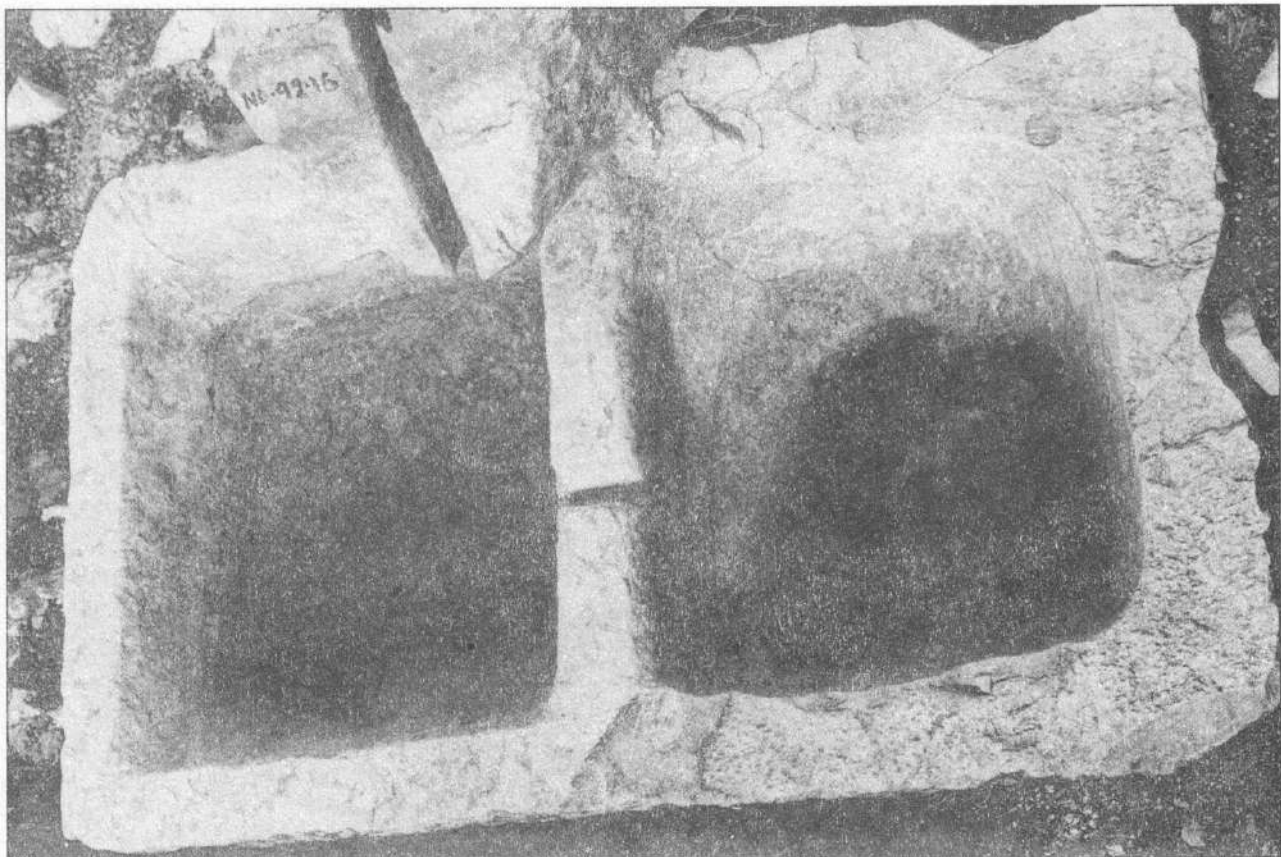
Εικ. 25: Ελαιοτριβείο: Η canalis rotunda, και η πρόχότης.

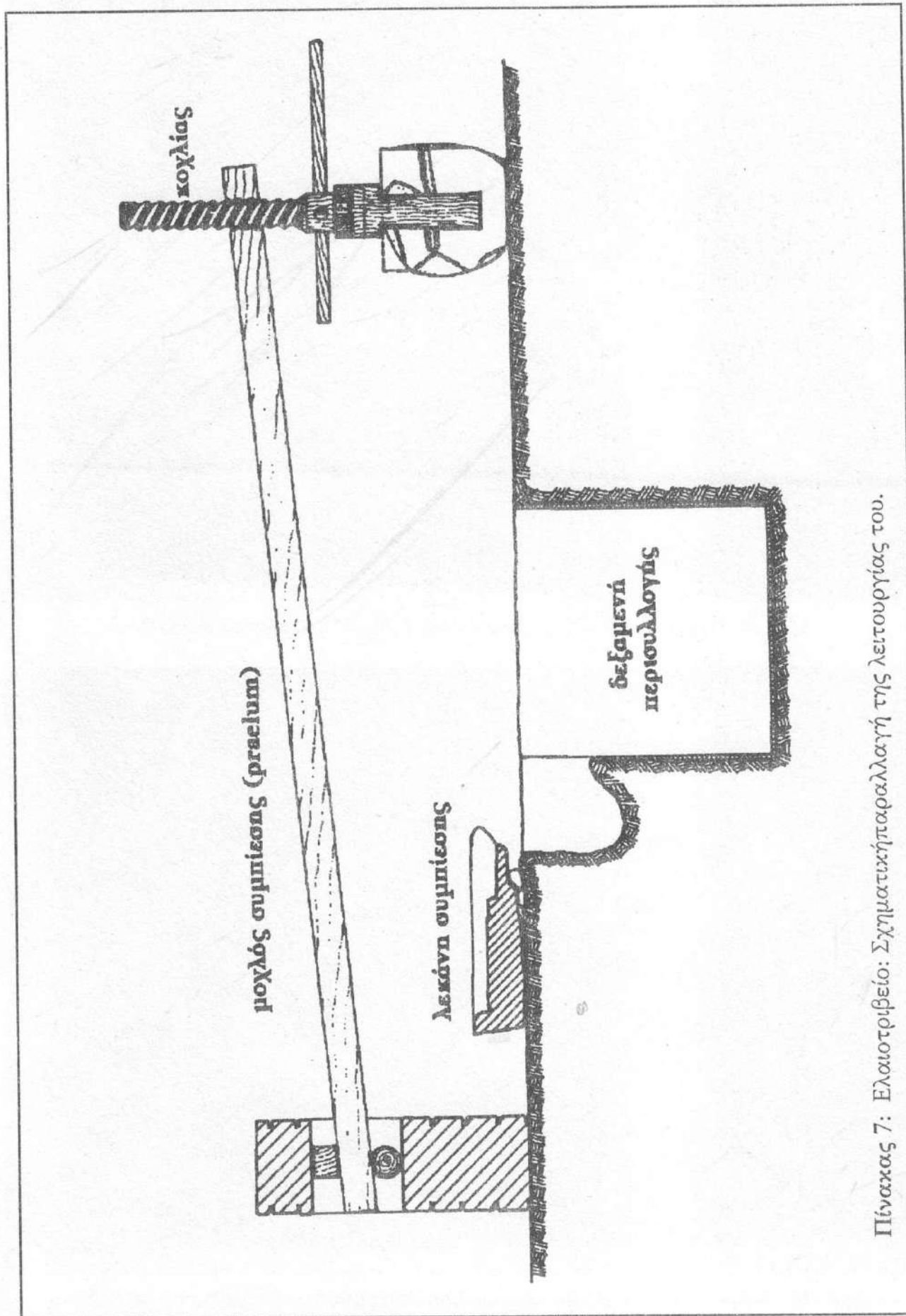
Εικ. 26: Η λίθινη επιφάνεια με περιμετρική αύλακα πάνω από λίθινη δεξαμενή.

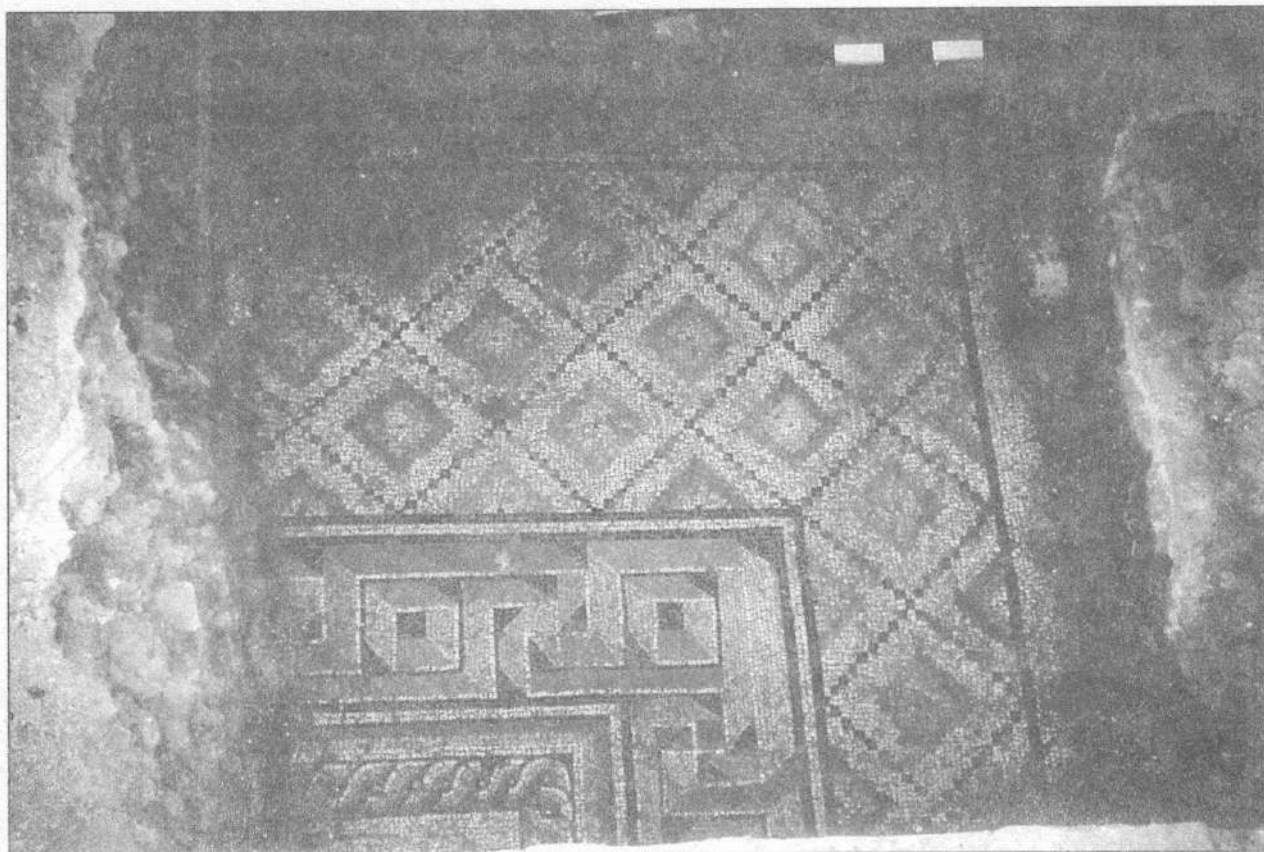
Εικ. 27: Ελαιοτριβείο: Η διπλή λίθινη δεξαμενή.

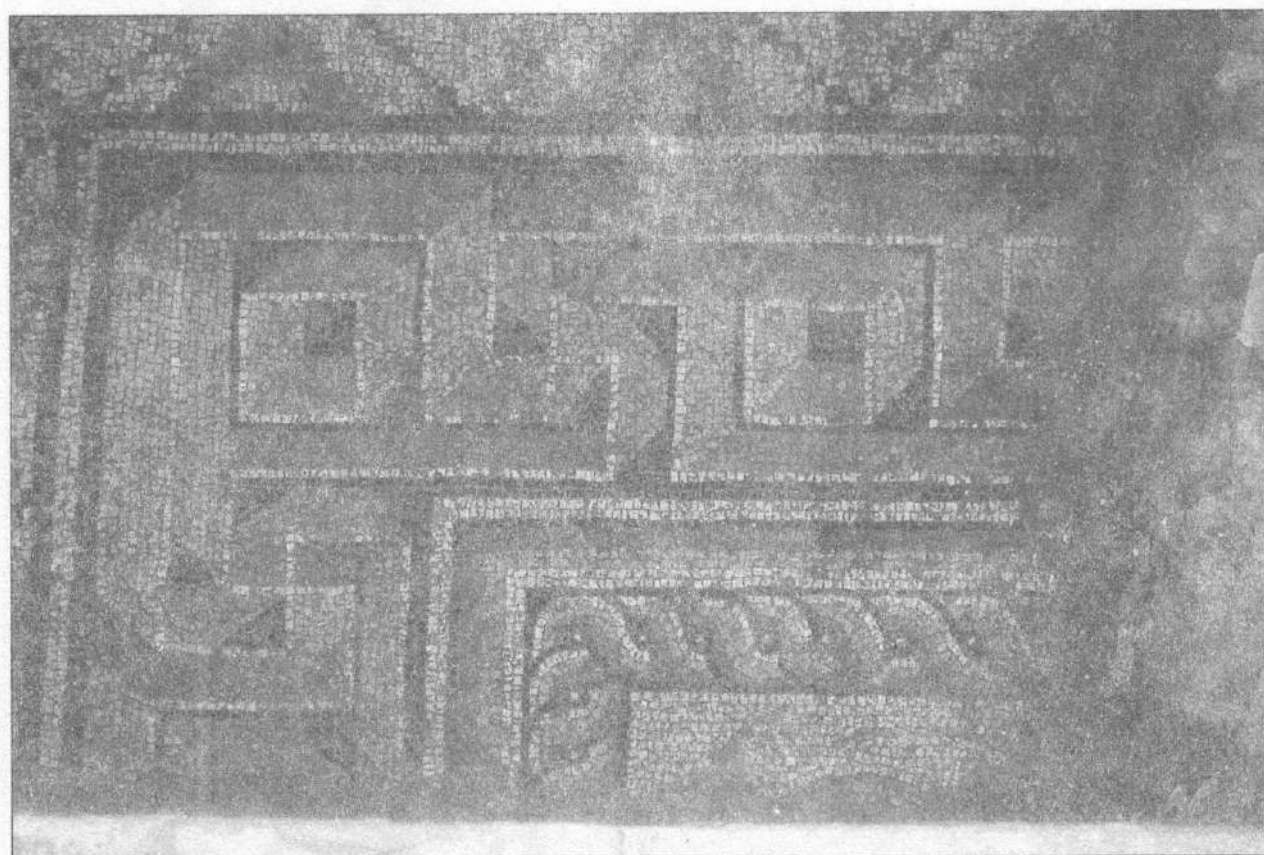
Εικ. 28: Η διπλή λίθινη δεξαμενή κάτω από την επίπεδη επιφάνεια με προχολή.

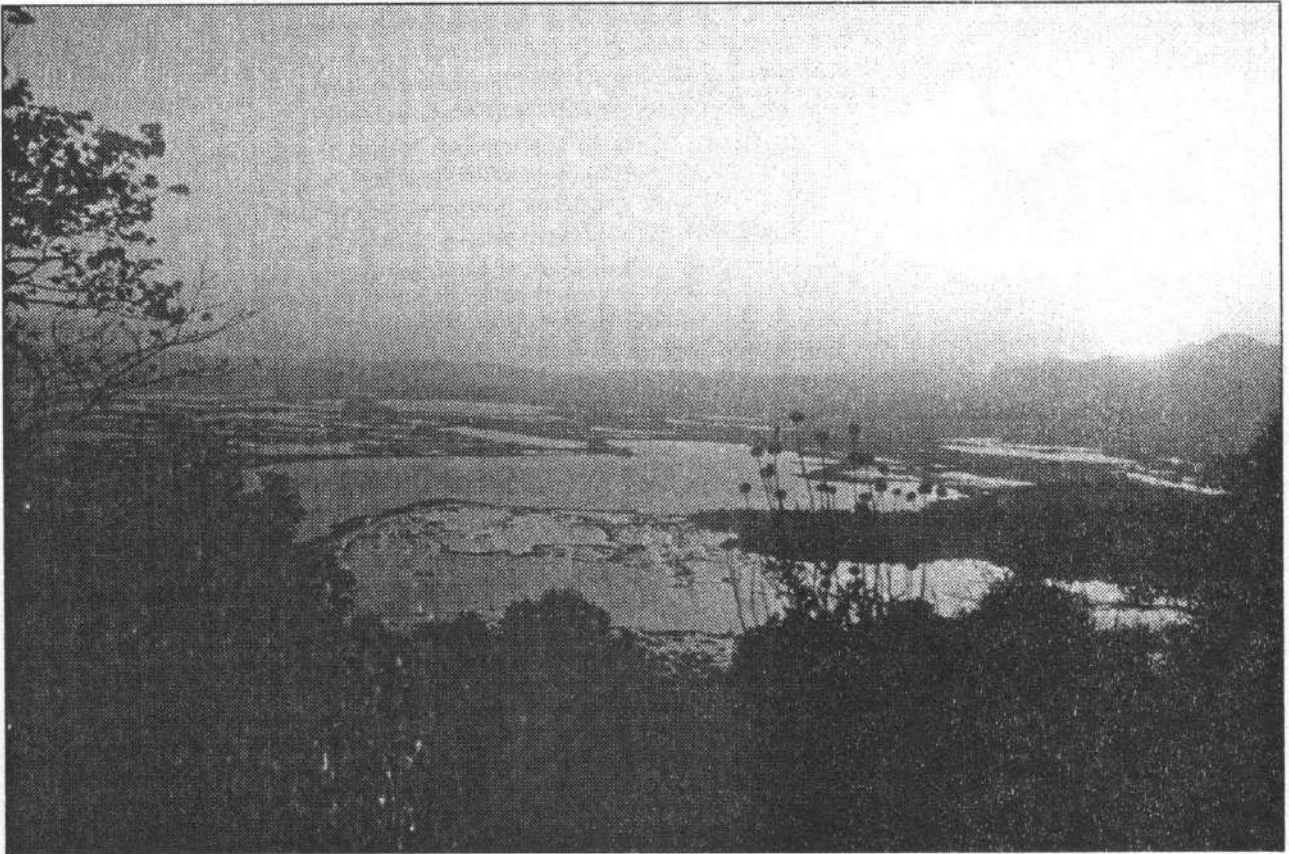
Πίνακας 7: Ελαιοτριβείο: Σχηματική παραλλαγή της λειτουργίας του.

Εικ. 29: Αγία Πελαγία, Αμβρακικός: Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.

Εικ. 30: Αγία Πελαγία, Αμβρακικός: Λεπτομέρεια του ψηφιδωτού δαπέδου.

Εικ. 31: Δύση στον Αμβραχικό κόλπο

Βιβλιογραφία

1. Ντούζουγλη, Α.: “Μία ρωμαϊκή αγροικία στις ακτές του Αμβραχικού κόλπου”, *Αρχαιολογία*, 68 (1998), σ. 74-78.
2. Amouretti, M.-C.: “*Le pain et l’huile dans la Grece Antique; De l’arraire au moulin*”, *Annales littéraires de l’Université de Besançon*, 238. Paris: Les Belles Lettres, (1986). Pp. 379, 41 pls, 34 figs, 9 maps. 400, ISBN 2-251-60238-X.
3. Brun, J.-P.: “*L’Oleiculture antique en Provence. Les huileries du département du Var*”, *Revue Archéologique de Narbonnaise Suppl.* 15. Paris: Editions du CNRS, 1987. Pp. 309, 224 figs. 280. ISBN 2-222-03719-0.
4. Hadjisavas, Sophocles: *Olive processing in Cyprus from the Bronze Age to the Byzantine period*, Nicosia 1992.
5. Mattingly, D.J.: “*Olea mediterranea*”, *Journal of Roman Archaeology*, vol 1. (1988), p. 153-161.